

**HOROLEZENÍ
V HIMALÁJÍCH
– BLOK
MATERIÁLŮ**

STRANY 5, 6, 7

**ALJAŠTÍ
MUSHEŘI
OPĚT
ZOPAKOVALI
SLAVNÉ
SERUM RUN**

STRANA 2

**LETNÍ
SURVIVALOVÝ
ZZ PROBĚHL
V BUDISLAVI**

STRANA 11

DVOUMĚSÍČNÍK PRO MNOHOSTRANNÉ OSOBNOSTI

DOBRODRUH

Ročník I.

Číslo 4 / 97

Cena 18 Kč

Jiří Havel je takřka renesanční osobností outdoorové scény u nás. Původně lyžař, horolovec a cyklista zahrnul do svých aktivit poté, co mu v necelých čtyřiceti letech infekční choroba znehybnila jednu nohu, rovněž vodáctví. Je zřejmě prvním seakajakářem u nás a do obecného povědomí vstoupil jeho pokus přepádlvat Beringovu úžinu. Havel je rovněž znám svým „zatížením“ na Sever, mj. na Island, o němž vydal knihu Islandská setkání. To mu přineslo příznačnou předzvěst Viking.

Na Yglandu

Na úvod si neodpustím otázku, kterou často klademe. Co ty si představuješ pod slovem dobrodruh?

Dobrodruh je podle mě v Čechách jaksi špatně pochopené slovo. Zde má totiž u mnohých trochu minusový nádech. Ne tak v angličtině nebo jiných jazycích, kde je naprosto slovem pozitivním. Abychom si rozuměli. Zažit dobrodružství je v češtině něco pěkného, ale dobrodruh zde není jen Halliburton, ale existuje také politický dobrodruh a vřelíci jení dobrodruhové. Pokud máme ale posoudit dobrodruha v původním významu, pak je to člověk podle mého gusta. Je přesvědčen, že život je sbírka zážitků, i když společnost nabízí nekonečnou řadu úplně jiných definic.

Ty sám jsi znám svými cestami a vůbec zatížením na Sever. Hodně jezdíš do Skandinávie a stále se tam vracíš, dokonce máš předzvěst Viking. Jak u tebe toto zatížení vzniklo?

Je zajímavé, že zatížení na Sever nevzniklo po nějaké severské cestě, ale daleko dřív jsem propadl těmto šířkám teoretiky. Četl jsem všelijaké ságy, severskou literaturu a samozřejmě jsem hltal autentické zápisy, deníky a knihy z výprav do země věčného sněhu, obdivoval Eskymáky, Čukče, Welzla, Nansena a desítky objevitelů. Teprve daleko později, protože to tehdejší uspořádání světa nedovolovalo, jsem se dostal poprvé do Skandinávie (1968). Neumím původ severské horečky vysvětlit, ale asi je to jednoduché. Mám rád zimu, ne vedro, mám rád bílou a bleděmodrou a ne červenou, láká mě led a ne poušť.

Mým zatížením je rovněž Island. Island, to byl především ságy. Musel jsem tam jet, protože ta místa mně připadala strašně vzrušující a chtěl jsem místa těch vráčů, souborů, nevěry a osamocení vidět na vlastní oči. Navíc jsem měl štěstí, že jsem se potkal s Islandanem, který jistě rozněmýchal naplno. Že jsem chtěl vidět gejzír, sopku atd., by bylo nošením dříví do lesa. Nejsem geolog a nemám rozum z toho, co všechno se dá vyčíst z každého kamene nebo kusu lávy. Mně

stačí, že všechno kolem je jiné než doma, silné a šokující, a tím také nutí k zamýšlení. Těch PROC je snad nekonečně. **Provzoval jsi a provzoješ aktivně celou řadu outdoorových sportů. Ty sám se cítíš víc vodákem, horolovcem, lyžařem nebo cyklistou...?**

Nedokážu to s jistotou říct. Je to jako když máš víc dětí, sotva máš některé nejraději. Asi je to proměnlivé. Někdy se strašně těším na plácání vln do kajaku, někdy mám živočišnou touhu stisknout chyt a hledat oporu pro svou zdravou nohu. Někdy, když sedím, mám pocit, že bych to hned vyměnil za příjemný vánek, který snad poskytuje jen kolo a sjezdovky. To je totiž můj původní přírodní (dnes už to asi není přírodní) sport. Jako sjezdář jsem 10 let závodil za Techniku Brno, hrozně mě to bavilo, ale někdy jsem nepatřil k nejlepšímu. Stejně tak to bylo s běžkami a do své újmy na zdraví jsem pravidelně jezdil všelijaké Bílé stopy, Krkonošské, Jesenícké a Beskydské sedmdesátky a samozřejmě asi 10x Memoriam Expedice Peru.

Uvedené sporty jsem do dnes neopustil, i když kromě kajaku to už není samozřejmě závodní pojetí, ale radost z toho mám možná i větší než dřív, kdy jsem chtěl vyhrát. Vodákem jsem se stal téměř až ve čtyřicetce a asi proto se teď cítím přece jen spíš kajakářem. Nevymechám Vychoďočeský maratón (Orlice + Labe), ani podzimní maratón Olomouc–Napajedla. Sjel jsem všechny vodácky zajímavé řeky u nás a na Slovensku, norské řeky, řeky ve švédském a finském Laponsku, islandské řeky, vodácky známé alpské řeky a také řeky v Japonsku, na Aljašce a v Kanadě – Yukon, Mc Kenzie aj. A jen tak mimochodem, dříve jsem dělal i klasické sporty, v dorosteneckém věku jsem se věnoval lehké atletice, střední tratě, ale nic moc. (Kilometr za 2,45, 3 km 9,28, výška 178 cm.) Fotbal jsem došel do 1. třídy, což byl tehdejší krajský přebor.

Co ti tak hnalo do takové širší sportů? Chtěl jsi především vyhrávat, být v přírodě nebo cestovat?

Kecal bych, že v mládí jsem nechtěl být někde vpředu ve výsledcích, dnes je

mi však vlastní pohybová činnost hlavním prostředkem, jak se někam dostat, kam to jen tak procházku nejde. Projít se po parku mě prostě neuspokojuje a nic mně to nefká. Vnímat svět kolem je teď silnější než vlastní pohyb.

Dost nečekaně tě postihly vážné zdravotní problémy. Co to pro tebe ve sportu znamenalo?

Moje pravá noha zcela vypověděla funkci a napřed jsem si myslel, že je to nějaká legrace. Že by mě tělo neposlouchalo, to jsem si nechtěl připustit. Asi dva roky jsem se s tím smířoval, než jsem to vzal doopravdy a uvědomil si, že to nemám, nepotřebuju. Pravou nohu mám teď jen na ozdobu a pomáhám si vším ostatním. Na kole se dá jezdit normálně, samozřejmě pomaleji. Na jedné noze lze užívat každý, kdo to umí. V kajaku

Bornholm 1996

to nevádi a při lezení musím překročit pravidlo tří pevných bodů, protože jinak bych se nehnu z místa. Na běžky jsem si vyrobil jakousi pomocnou opernou trubku pod koleno. Nemohu si dovolit, co bych si dovolil jako zdravý, ale rodina a známí říkají, že jsem aspoň trochu zkrtnul.

Jako vodák se zúčastňuješ vodáckého maratónu ve Skandinávii. O existenci těchto závodů se u nás mnoho neví...

Jiří HAVEL: CO NEMÁM, TO NEPOTŘEBUJI

POLAR CUP je, jak se píše v propozicích, nejtěžší závod svého druhu na světě. Jede se celý za polárním kruhem po řece Tornio z Kilpisjärvi do Tornia. Délka je 546 km a jede se v 5 etapách systémem start–cíl. Střídají se zde dlouhá jezera (30 km) s protivětrm s řekou obtížnosti IV–V, voda je studená. Právě v tom střídání WW a hladké vody je asi celá ta věda. Člověk musí být chvilku DOKTOR a chvilku POLLERT, a to samozřejmě neumím.

Zúčastňuje se toho obvykle přes sto lodí a v nich řada zvučných jmen včetně slalomářských a rychlostních es. Jedou také dvojsedadlové kajaky, a když je na háčku mistr světa na hladké trati a zadák světová slalomářská špička (takový případ tam byl), jsou prakticky neporazitelní.

Nás tam bylo pět, jeden vzdal, jeden kajakář dojel asi v polovině pole, jedna debkano je zkrácenou trať (asi polovinu), já jsem dojel třetí, ovšem nikoliv celkově, ale ve své kategorii 50letých.

V 90. letech jsi dokonce založil cestovní kancelář, která se zaměřuje, jak jinak, na severské země. Jak se to všechno semlelo?

Celý svůj aktivní život jsem zkoumal kovové materiály ve Výzkumném ústavu chemických zařízení, zjednodušeně, navrhoval jsem materiály pro chemické a petrochemické procesy. Když to pak nevydrželo, zase jsem zjišťoval, proč jsem to navrhl špatně a tak dál. Železo bylo pro mě ale vždycky studené. Když to šlo, pořad jsem dával dohromady různé kamarády do Tater, na písek, do jeskyně, prostě mě bavilo se skupinou lidí

spoň příjemně někdy slyšet, že se tam nahore někomu líbilo.

Taky by se dalo říci, že jsi jeden z prvních seakajakářů v Čechách. U nás je to ještě poměrně neznámé slovo. Můžez nám přiblížit, jak jsi se k němu dostal a co obnáší?

Nemám přesné informace, jestli se v Čechách někdo ježděním po moři na kajaku nezabývá. U nás na Moravě ale téměř s jistotou nikdo takový není. Je to pochopitelné, protože Seakayaking je poměrně mladé odvětví, dvě, tři desítky let a přímořské země mají náskok. Turistika na lodích kolem pobřeží se ale stala příťažlivou, severní pobřeží Německa, Balt, dánské břehy atd. brázdí desítky kajaků. Jen vloni jsem za svou plavbu kolem Bornholmu potkal tři skupiny Němců, kteří pádlovali až z Hamburku. Námořní kajaky mají vodotěsné komory, do kterých se dá všechna bagáž a člověk je zcela soběstačný. Vyleze z vody, kde se mu líbí. Prostě u nás známe klasická Cundrácká turistika po Lužnici ve velkém. Kajaky měří 5,5 m, bývají kopími původních eskymáckých kajaků, samozřejmě z nových materiálů. Už slabý vánek udělá z plavby zajímavý zážitek, vlny jdou nepravdělně, musí se hledat cesta, měnit směr a vůbec není pravda, že je pádlování fádní a stereotypní. Když se podíváš na pár milimetrů laminátu a hleďbiny oceánů, zdá se neuvěřitelné, co někteří odvážívali dokázali. Ve skutečnosti je kajak nepotřebitelný a v odborné literatuře se tvrdí, že dobrý kajakář odolá jakoli rozbořenému moři. Musí samozřejmě perfektně eskymovat. Jezdit na kajaku po slané vodě mně ukázali grónští Eskymáci při opakovaných cestách do Grónska. Fascinovalo mě, jak během svého života v zemi, která leží za hranicemi možnosti existence člověka, dokázali vyvinout takovou kulturu, která jim umožnila přežít. Základem té kultury byl právě kajak.

Do širšího povědomí se dostal i tvůj zatím neúspěšný pokus o přepádlvání Beringovy úžiny. V jakém je to stádiu nyní?

Na Beringovu úžinu jsme jeli poprvé v roce 1993, obepuli jsme značnou část pobřeží Čukotky a dva měsíce vyřizovali povolení k přelutí na Aljašku (96 km otevřeného moře). Přestože už známe téměř všechny Eskymáky a Čukče, povolení od úřadů jsme nedostali. Protože úžina mezitím zamrzla, letěli jsme z Amaduru domů. V roce 1995 jsem tam byl s jedním přítelem z Německa znovu, milice nás zatkla, uvěznila, vyšetřila a opět odeslala. Kajaky zůstaly v Lavrentiji, kousek od Děžněvova mysu v hangáru na letišti, snad dobře uložené. Letos jsme přes značné úsilí povolení opět nedostali. Poslední limit si dávám rok 1998 a pokud jsem se s ruským horolovcem a vodákem Sergejem Skoročovem, který se už snaží ve své veliké vlasti sehnat patřičnou bumážku.

JAKUB HAVEL

Tábořiště letošního Serum Run.

Nejslavnější z musherů Leonhard Seppala s lead dogem Togo.

NORMAN VAUGHAN ZAKLÁDÁ TRADICI SERUM RUN

CO BYLO SERUM RUN?

Před dvaasedmdesáti lety myslala dvacítká musherů na stejné cestě jen na to, aby přežili vzácnou vakcínu, která měla zachránit před smrtí obyvatele Nome, zapadlého městečka na severozápadě Aljašky. Vodiči spřežení tehdy ujeli dvanáct set kilometrů za pět dní a pět nocí napříč nedozírnými lesy, zledovatělými pustinami a pobřežními ledy. Neuvěřitelný závod s časem a se smrtí. A také jedna z prvních humanitárních misí v dějinách.

Toto dobrodružství tehdejší sdělovací prostředky pojmenovaly *Serum Run* a informovaly o něm celou napjatě sledující Ameriku.

Nome, zima 1925. Doktor Curtis Welch se již nějakou dobu snaží zjistit, jaké nemoci právě podlehlo první dítě. Teď, v lednu, je město, které kdysi díky zlatokopům vzkvětal, od Beringova moře odříznuto pobřežními ledy a od zbytku světa tisíce kilometrů zledovatělé tundry, zamrzlými řekami, bez silnic a železnic. A letecká doprava je v těchto zeměpisných šířkách teprve v nesmělých začátcích.

Tentokrát si je Curtis Welch svou diagnózou jistý – jde o záskrt. V té době podlehlo této nemoci na dvacet tisíc Američanů. Situace začala být velmi rychle zoufalá. Welch měl k dispozici jedinou dávku vakcíny a i ta byla stará ví-

ce než pět let. Naštěstí fungovala telegrafní linka spojující Aljašku se zbytkem Spojených států. Na poplach se volalo na západním pobřeží i ve Washingtonu. SOS doktora Welche letělo přes zasněžené vrcholky hor i věkovité ledovce. Pozornost celé Ameriky se zaměřila na malou obec u Beringova moře. Kvůli velké zimě byly vyloučeny lety. Nakonec doktor Buisson objevil v nemocnici v Anchorage zásobu se třemi sty tisíci dávkami a poslal jí vlakem do Nenany, pět set kilometrů na sever. Z Nenany do Nome však vedla pouze dvanáct set kilometrů dlouhá náročná stezka, již používali musherové a kurýři, kterému cesta trvala celý měsíc.

Času bylo málo a guvernér Scott Bone se rozhodl, že zorganizuje rychlou štafetu, která se pojede dnem i nocí po celé délce trasy.

Zatímco z nakaženého města Nome vyjel se spřežením čítajícím dvacet psů, v jejichž čele běžel nejslavnější pes celé Aljašky *Togo*, největší a nejrychlejší z musherů, Leonhard Seppala, původem Nor, vzácný náklad zabaleny ve váčkovité kovové krabici dorazil na nenanské nádraží.

Štafetu zahájil Wild Bill Shannon 27. ledna v 19 hodin. Bylo -43° C a bývalý armádní kovář mohl dýchat pouze nosem. Šlitený závod byl odstartován.

V roce 1925 byli vybráni nejlepší psi, aby vytvořili co nejrychlejší spřežení. Jejich vedením byli pověřeni nepsjehlejší muži, průkopníci, Indiáni nebo Eskymáci. Sam Joseph byl nejrychlejší ze všech. Ujel v průměru devět mil (přes čtrnáct kilometrů) v hodině až do Tana-

ny. V té době již byly školy v Nome zavřené. Byl zákaz shromažďování. Prvními oběťmi se staly děti, především Eskymáci.

Kolik stupňů pod nulou? V roce 1925 zakusili Edgar Kallands a Charlie Evans teploty nižší než -60° C! Na břehu Beringova moře a při přechodu pobřežních ledů v Norton Bay postupovali kupředu tři poslední členové štafety – Leonhard Seppala, Charlie Olson a Gunnar Kaasen při teplotě -30° C s větrem vanoucím rychlostí 120 km/h. Čtyři musherové ostatně později zemřeli na prochlazení nebo se utopili v bushi.

Billa Mac Carthyho, který urazil osmdvacetmílový úsek dělicí Ruby od Whiskey Creeku, zastihla více než hodinová sněžná vánice. Měl však stále na paměti strašlivé utrpení obyvatel v Nome a obíře překonal. Štafetu až do Galeny převzal Edgar Nollner, který cestoval bezměsíčně noci a neviděl na cestu. Serum dosel šťastně do cíle za necelé tři hodiny tříletý šedý malamut Dixie, jeho lead dog.

Edgar je ve svých jedenadevadesáti letech posledním žijícím účastníkem Serum Run. Jeho svědectví je tím dojemnější. Vysvětluje, že byl vybrán, protože nekouřil a nepil. Na otázku, co si myslí o dnešních musherech, se usměje:

„Saně tažením psím spřežením se staly končičkem bohatých lidí. Za nás byli psi v této oblasti jediným možným dopravním prostředkem. Se svým spřežením jsem přežal děvo, stejně jako můj bratr George, jemuž jsem předal krabici s léky.“

Leonhard Seppala, který jako zázrakem našel v bouři zásobu vakcíny, mohl tehdy přejít po ledu přímo ze Shaktooliku do Golovinu.

Na paměť hrdinského činu aljašských musherů, kteří před dvaasedmdesáti lety dovezli životaspásnou vakcínu do městečka Nome, zorganizoval letos nejstarší žijící a stále činný musher na světě, jedenadevadesátiletý Norman Vaughan, štafetu 12 musherů s celkem 130 psy, kteří zopakovali stejnou trasu. Štafeta nazvaná Serum Run, která by měla zahájit novou tradici, odstartovala ve stejný den jako Iđitarod, slavný závod jednotlivých musherů, který se od roku 1975 jezdí na počest stejné akce, ovšem nikoliv po původní trase. Iđitarod vede z Anchorage do Nome, vakcína byla do Nome převážena z Nenany.

A byl to zase Nor, tentokrát Gunnar Kaasen, jehož lead dog Balto ho právě uchránil toho, aby se probořil pod led, který 2. února v 5.30 ráno zaklepal na dveře doktora Welche. Serum Run trval sto dvacet sedm a půl hodiny.

Na paměť tohoto hrdinského činu a šesti psů, kteří zahynuli mrazem, vztyčila uznalá Amerika uprostřed Central Parku v New Yorku bronzovou sochu s podobiznou Balta.

JAKÝ BYL LETOŠNÍ SERUM RUN?

22. února 1997 vyrazili na slavnou cestu Serum Run se svými psy Norman Vaughan. Za ním jela celá mezinárodní skupina amatérských i profesionálních psích spřežení. Byli to protěfli závodníci jako Libby Riddlesová, první žena, která v roce 1985 vyhrála Iđitarod, nebo Roy Monk, Angličan, který žije polovinou roku na Aljašce a věnuje se své zálibě. Nebo John Peep, naftový inženýr, a James Lanier, lékař z nemocnice v Anchorage. Všichni byli tu, aby následovali Normanem, který jim ukazuje cestu a doufá, že napříště převezmou štafetu noví musherové a každý rok vyvedou na tuto legendární trasu.

Cesta vede po zamrzlé řece. Stejně jako před dvaasedmdesáti lety je velká zima. Norman zajišťuje první bivak v Old Mintu na břehu Tanana River. V noci napadne sníh los. Dva huskiové jsou vážně zraněni. Losi jsou v bushi stejně nebezpeční jako vlci nebo medvědi. Civilizace je daleko a každý cestovatel nemá nikdy zbraň daleko od ruky.

Nazítří vyrazí směr Manley Hot Springs na západ. Plukovník Vaughan odjíždí po svém zvyku jako první. Dostává se do velice větrné oblasti na vrcholu

nevysoké hory. Krajinu kolem pokrývá sníh. Psi náhle sejdou s cesty a vydají se pronásledovat hejno sněžných koroptví. Podává se mu zastavit osádku, ale jeho spřežení se rozuteklo na všechny strany. Navzdory zimě si stáhne rukavice, zabručení „Good boy“ uklidňuje každého ze psů a dává spřežení zase do pořádku.

Kolona s Normanem Vaughanem potřebuje šest dní na cestu do indiánské vesničky Ruby na břehu Yukon River. Je to vzdálenost, která musherům na Serum Run trvala necelých osmačtyřicet hodin. Reka je opravdová dálnice – pro psi spřežení v zimě a pro loď v létě. Místy je až několik kilometrů široká a lemují ji husté jedlové a březové lesy. Když je v zimě hezké počasí, může teplota na teploměru závratně klesnout. Jako leitmotiv se stále vrací jediná otázka: „What's the below?“

Po 390 kilometrech opouští expedice Kaltago, vesničku Athabasků, kteří jako by přímo vystoupili z románu Jacka Londona. Vyrazí směrem na jihozápad. Jedenasedmdesát mil pekelných stezek kopírujících zvlněné pahorky. Za dne naleznete známky života, kam oční dohlednete. Vítr ustal. Hluboké noci ticho tluče. Protíná je kovový zvuk železných sanic saní klouzajících po ledových kolejkách, které v tundře vytvořil mráz. Psi tlapy jsou našťásti chráněny před omrzlinami botičkami.

Konečně Tichý oceán. V Unalakletu Norman oznamuje, že pobřežní ledy popraskaly a že je nutné jet podél Beringova moře po souši.

Sotva Vaughan dorazil do Nome, zdá se, že si ho uchazeči o Serum Run v roce 1998.

ŽIVOUČÍ LEGENDA NORMAN VAUGHAN

Málo lidí se může chlubit tím, že za jejich života je po nich pojmenována hora. Norman Vaughan je jedním z nich. Ale Norman Vaughan je člověkem, který se tak liší od ostatních...

Narodil se v roce 1905 v Massachusetts a jeho dětství bylo prostoupeno vyprávěními o hrdinských kouscích Roberta Pearyho, Roalda Amundsen a Roberta Falcona Scotta. Polární průzkumnictví bylo tehdy na vrcholu. A tak si ve dvanácti letech vytvořil první spřežení s německým ovčákem a kolii rodiči.

V roce 1925 opustil Harvard a zásoboval potravinami na saních osamělé vesnice na severovýchodě Labradoru. V roce 1928 jej admirál Byrd požádal, aby organizačně zajistil první americkou výpravu do Antarktidy. Byrd byl s jeho službami mushera spojen a pojmenoval po něm jeden z vrcholů Queen Maud Mountains. Vaughan reprezentoval Spojené státy na zimních olympijských hrách v Lake Placid v roce 1932. Za druhé světové války využívala jeho schopnosti jako mushera Us Air Force k záchraně posádek letadel, které zbloudila v polárních krajích. V Grónsku uzmul nacistickým ponorkám před nosem supertajné materiálu.

Norman Vaughan žije na Aljašce více než pětadvacet let. Třináctkrát se zúčastnil Iđitarodu, největšího závodu psích spřežení na světě – naposledy mu bylo čtyřiašedesát let! Naučil dokonce řídit psí spřežení papeže Jana Pavla II. při jeho návštěvě Aljašky. Papež poželhal Normanovu spřežení, přestože v něm byli dva huskiové jménem Čert a Satan. K devětašedesátým narozeninám si konečně dopřál to potěšení vystoupit na svou horu.

V roce 1996 získal Norman Vaughan v Dijonu cenu za dobrodružství *Toison d'Or*. To byla pravá odměna za život zasvěcený něčemu, o čem se většine lidí může jen zdát. Příští rok bude Normanu Vaughanovi devadesát dva let. Nikdo nepochybuje o tom, že to bude, aby řídil další ročník Serum Run.

CYKLOSERVIS
Časopis horských cyklistů - informace, technika, sport, inzercie, zajímavosti

Dobrodružství sice prožijete i na horském kole, ale které kole je to právě vám poradí každých 14 dnů časopis CYKLOSERVIS.

Žádejte v prodejních s jizními koly za pouhých 4,90 Kč.

POTÁPĚNÍ NA NÁDECH – MAGICKÁ HLUBINA NA VLASTNÍ KŮŽI

Potápění na nádech považují mnozí potápěči za přirozenější, než přístrojové potápění. Má jistě své úskalí i limity, ale nepotřebujete při něm 100 000 Kč na základní vybavení a nehrozí vám ani řada nebezpečí plynoucích z potápění s přístroji. Rozhodně je bližší přirozenému

pohybu v přírodě a rovněž zvyšuje vaši fyzickou kondici, což se u přístrojového potápění nedá ve všech případech říci. I toto sportovní odvětví má přitom své přívržence, kteří sahají na dno svých možností a pokoušejí se zdolat v jeho různých kategoriích rekordy.

materiálním požadavkům na amatéry a neprofesionály byla však její činnost značně omezená.

V tomto smyslu byla v roce 1993 založena AIDA (Mezinárodní sdružení pro rozvoj potápění bez láhvi) s cílem vnést nějaký řád do disciplíny, kterou proslavil úspěšný film *Mořská hlubina* a která se rozvíjí všemi směry. Vlna lámání rekordů byla potlačena a stoupeni tohoto sportu byli směřováni k jeho akademičtějšímu provozování. AIDA má základnu ve Francii a hlásá své zaměření na pedagogickou činnost a propagování daného odvětví. V tomto duchu podněcuje rozvoj národních rekordů, neboť „katalog“ CMAS zahrnuje prozatím jen světové rekordy. Za tohoto nejasného stavu věci začala potápění bez láhvi před třemi lety sledovat FFESSM (Francouzská federace pro podmořské sporty a studia). Byl to šťastný počín, který by měl přispět k rozvoji generace potápěčů poznamenaných kulturním Bessonovým filmem.

KATEGORIE POTÁPĚNÍ NA NÁDECH

Potápění s konstantní zátěží: je jedinou kategorií, v níž CMAS uznává rekordy. Vyzáduje od potápěče největší sportovní výkon a nejprpracovanější techniku. Jde o to potopit se a vyplavat se stejnou zátěží (od 600 gramů do 2 kilogramů) jen pomocí ploutví. Je zakázáno šplhat nahoru po laně. Výkon se neuznává, jestliže závodník upadne do bezvědomí, být by to bylo ihned po vyplutí na hladinu. CMAS potvrzuje rekordy mužů i žen, na moři a ve sladké vodě.

Potápění s variabilní zátěží (až dosud disciplína uznávaná FIPS): potápěč klesá (je jedno, jestli hlavou nebo nohama napřed) tažen závažím o maximální hmotnosti 35 kilogramů, které je vybaveno brzdovým systémem. Na dně závaží zanechá a stoupá bud pomocí ploutví nebo se vytahuje po laně (tato technika se akazuje být nejujičinnější a nejdůležitější pokud jde o kyslík).

„No limit“: nikdy nikdo neuznával ani nepotvrdil. Je to ale technika, při níž se dosahuje ohromných hloubek. Potápěč

klesá velice rychle tažen závažím s neomezenou hmotností a stoupá zpět pomocí balónu naplněného 80 až 100 litry vzduchu, který jej táhne k hladině rychlostí 2 metry za vteřinu.

Statické potápění na nádech: K tomuto potápění není zapotřebí hloubkoměrů. Potápěč se potopí (nejčastěji v bazénu) a započítává se jen čas ponoru.

Plavání pod hladinou: Zde nezáleží na hloubce. Jde o to uplavat pod vodou co největší vzdálenost.

Volné potápění: Když se potápěč potopí, nesmí mít ploutve ani závaží, ale nahoru se může vtažovat po laně. Je požadováno minimální vybavení – přeje-li si to, může se potápět v plavkách!

REKORDY

Potápění s konstantní zátěží: V moři: 72 metrů za 2 minuty a 2 vteřiny, Umberto Pelizzari (Itálie), 1995 (uznáno FIPS a AIDA). Ženy: 61 metr, Deborah Andollová (Kuba), 1994.

Pro CMAS se začíná „soutěžit“ od hloubky 50 metrů, rekordu příznačného Italu Stefanu Makulovi v únoru 1996.

V jezeře: 52 metrů, Jean-Michel Pradon (Francie), únor 1996.

Potápění s variabilní zátěží: V moři: 110 m, Umberto Pelizzari (Itálie), 9. září 1996. 85 m, Deborah Andollová, 1995.

„No limit“:

V moři: 131 m za 3'32", Umberto Pelizzari, 16. září 1996. 110 m, Deborah Andollová, 1996.

Ve sladké vodě: 80 m za 2'33", Roland Specker, září 1993.

Volné potápění:

71 m, Isael Espinosa Mendes (Kuba), říjen 1995. 60 m, Deborah Andollová, tenýž rok.

Plavání pod hladinou: 164 m, Andy Le Sauce (Réunion), 1996.

KDY A KDE SE POTÁPĚT?

Jestliže teplota mořské vody dosahuje méně než 20 °C na hladině, je potápění na nádech do hloubky již ohroženo. Pro

pokusy o rekord je ideální teplota mezi 24 a 26 °C. Proto se toto sportovní odvětví rozvinulo v mořích v mírném pásmu (Středozemní moře) nebo v teplých zemích (Martinique, Kuba, Mexiko, Florida). Vrcholným obdobím, kdy se dosahuje rekordů, je konec léta, kdy měli potápěči možnost v červenci a srpnu trénovat ve velkých hloubkách.

JAKÁ SKÝTÁ TENTO SPORT NEBEZPEČÍ?

V zásadě jediné, ale velké: ztrátu vědomí. To zahrnuje i riziko utonutí, není-li potápěč dostatečně střezem (a to se stává často při tréninku amatérů). Doktor Pierre Dernier, generální tajemník CMAS a lékař první pomoci v Bruselu radí: „Když se člověk rozdýchává, musí si zkontrolovat dobu, která uběhne, než se objeví první závratě. Hyperventilace potápěče před potopením nikdy nesmí překročit třetinu tohoto času. Objeví-li se například závratě po minutě a půl, nesmí se potápěč rozdýchávat více než třicet vteřin.“ Jiným nebezpečím je plnicí edém, který je našťastě vzácnější.

KAM AŽ?

„Před lety se mělo za to, že člověk se nemůže bez nádechu potopit hlouběji než do 40 až 60 m, jinak se roztrhne,“ říká doktor Dernier. „Ale nebyla to roztrha. Nevědělo se o jevu zvaném „blood shift“: po 40 až 60 metrech se potápěčova břišní dutina pod tlakem zmenšuje a veškerá krev proudí do plic, které, takto „nafouklé“ odolávají tlaku hrudního koše. Věda zatím není schopna stanovit, kam až člověk bude moci jít bez újmy na zdraví.“

PRŮČ S TÁMAMI!

Navzdory pověstím udržovaným některými sdělovacími prostředky nejsou potápěči bez láhvi „mutanti“. „Člověk se potápěčem nerodí,“ tvrdí neoblomně doktor Dernier. „Může mít do začátku některé vředy, ale velký objem plic nebo pomalé srdce nejsou vše. Potápěčské výkony jsou především výsledkem dlouhého a náročného výcviku. Tato disciplína vyžaduje obrovské ovládnání sebe sama.“

Přestože je velice těžké stanovit, jakou má potápění bez láhvi historii, všeobecně se má za to, že je stejně staré jako člověk. Mezi starověkými lovci mořské houby nebo potápěči z boji Alexandra Velikého při obléhání Tyru se přece jen najdou slavní průkopníci. V této disciplíně jsou sběhlí i japonští amy, sběračky podmořských řas, nebo polynéští lovci perel. Sportovní potápění bez láhvi se rozvinulo po válce, kdy se objevilo příslušné vybavení (potápěčská maska, ploutve a neoprenové kombinézy). V sedmdesátých letech jej pak dovedly k vrcholu dva potápěči – Jacques Mayol a Enzo Maiorca, kteří také inspirovali Luka Bessona k natočení filmu *Mořská hlubina* (u nás též překládáno jako *Magická hlubina*). V roce 1976 překročil Mayol hranici 100 m! Vědecká záminka, která stála v pozadí těchto pokusů, se postupně rozplynula a nyní již převládá jen – nebo

většinou – sportovní výkon, podporovaný sponzory a sdělovacími prostředky.

Sportovní potápění bez láhvi, dlouho obklopené nejasnou vodní svatozáří, je dnes organizovanou disciplínou. Cíhoda CMAS (Světová konfederace podmořských aktivit) dlouho sledovala pokusy o rekord, ale nikdy je oficiálně neschvalovala. Pouze je „přiznávala“. Od roku 1970 je již jen „sleduje“. V lednu 1996 ale změnila směr a potvrzuje určitý typ rekordu (potápění s konstantní zátěží) dle naprosto jasných a přísných pravidel, která neumožňují žádné další pochybnosti. Posudek CMAS je nyní jedinou porovnatelnou hodnotou.

Dříve se za poradní autoritu označovala FIPS (Italská federace sportovního rybolovu), která na sebe vzala úkol potvrzovat rekordy a v posledních letech panovala nad potápěči bez láhvi, kteří se o ně pokoušeli. Vzhledem k náročným

ZPOVĚĚ MICHELA OLIVY

„Když jsem se poprvé díval pod vodou, byl to objev. Prostředí i světlo byly tak odlišné... Na ten okamžik z dětství nikdy nezapomenu. Později jsem měl vášnivě rád podmořský lov. Dědeček mě naučil, jak ryby „odběrat“, nikoli pobíjet. Stalo se to téměř mým povoláním. Denně jsem byl pět až šest hodin ve vodě. Neuvěřitelně jsem si to, ale naučil jsem se znát sám sebe. Lovi jsem téměř dvacet let. Během té dlouhé doby jsem se potápěl čím dál hlouběji a nevěděl jsem se přitom ani na hloubkoměr ani na hodinky. Společal jsem se jen na své pocity. Na pohyby ploutvemi, na rytmus vyrovnávání v uších, frekvenci úderů srdce, na klidnou mysl...“

Bylo to jako hudba. Při potápění na nádech člověk nepřemýšlí. Jenom cítí a pomaloučku i ví. Potom vstoupí do rozměru, kde každý pohyb a držení těla jsou ty pravé. Takové vnímání je tím intenzivnější, čím hlouběji se člověk ponorí.

Před třemi lety jsem se rozhodl, že se soustředím na potápění na nádech do hloubky. Když jsem začínal, nepomýšlel jsem na rekordy. Chtl jsem si jen vyzkoušet ten jedinečný stav, do něhož se potopením se zadrženým dechem do krajní hloubky mohu dostat. Ale pozor, to nepřišlo ze dne na den. Měl jsem za sebou léta trénování. Než člověk zvládne techniku, musí na sobě dlouho pracovat. Velice dlouho. Žák, který se učí hrát na kytaru, se nejdříve soustředí na držení rukou, na prstoklad, na to, aby udržel správný rytmus. Aby vyjádřil skutečné to, co je v něm, potřebuje deset až patnáct let. Stejně je to i s potápěním na nádech a nmysl si, že to tak je i v jiných extrémních disciplínách. Člověk dosáhne stavu vědomí, o nichž netuší, že existují... Pro mě je to takový pocit, jako by konce myšloutví byly živé; při každém jejich pohybu přesně vím, jak jsou ohnuté, jakou energii mi dodaly. Moje není můj přítel ani nepřítel. Víím, že mi nic neudělá. To já si dělám, co chci. Líbí se mi tyhle výlety do mořského břicha. Nejsm věřící a nemám náboženské výchovány, ale na potápění na nádech do hloubky je něco mystického. Některé okamžiky hraničí s tajemnem a božskou velebností. Mám pocit, jako by část mého těla byla nerozlučitelně spjata s vodou, skalisky, se vším, co mne obklopuje. Rozplývám se v moři...“

Pokusím se popsat vám, co je to potopit se na nádech: Nejdříve si musím vyvídit duši, osvobodit ji od všech „zemských“ starostí, od všech emocí. Hodně mi v tom pomáhá jóga. Člověk se ne-

smí potápět s tím, že má strach, že nevydrží dostatečně dlouho, že si v hloubce zlomí ploutve, strach z toho, jak se na něho budou dívat ostatní. Nemůže se potápět s takhle zatíženou hlavou.

Proto hledám klid a osamění na lodi... Líbí se mi, co říkáliška v *Malém princ*: Správně vidíme jen srdcem. Co je důležitější, je očím neviditelné... Pohroužím se do svého nitra, cítím, jak se mě tělo uvolňuje. Nabývám jistoty tím, že si opakuji ve stejném pořadí stejné pohyby. Postupně se dostávám s mořem do souladu. Kytarista, který se pusť do hezkého sóla, se jistě dostane do téhož stavu. Člověk je zaplaven pocitem, že vytváří něco intenzivního, silného, zářného... Těžko pro to hledám slova.

Chtl bych mimochodem říci, že mé srdce bije normálně 40–45 krát za minutu, což z sportovce není nic mimořádného. Obsah plic mám 8,66 litru, ale dobrého potápěče nedělají plíce. Věřím víc na silného ducha a na dobru zvládnutou techniku. Správně vklouznout do vody je pravděpodobně lepší, než mít obrovskou zásobu vzduchu a neumět s ní zacházet. Musíte uvolnit nervy, svaly, být pružný... Hlavními vlastnostmi potápěče jsou: klid, houževnatost a pokora.

Ale vratme se k potápění. Pět minut přede mnou se poděl lina rozdílné bezpečnostní potápěči. Potom, když se cítím být připraven, potopím se sám. Díky reflexu, který je společný člověku a všem savcům, se okamžitě zpomalí tep. Ten můj klesne na 32–38 pulsů za minutu. Mocnými pohyby ploutví sestoupím až do hloubky 35 metrů. Potopuji, jak si mě tělo nachází v moři své místo a operné body ve vodě. Frekvence a rozsah svých pohybů se zvyšují. Při potápění musím v každém okamžiku udelet správný pohyb tak, aby využití a úspora kyslíku byly v rovnováze. Chci-li se potopit hluboko, musím to udelet rychle. Do hloubky maximálně 74 metrů a zpět za dvě minuty a pět vteřin.

V hloubce nad 35 metrů zpomalují pohyby ploutvemi. Po překročení padesátimetrové hloubky mě tlak přitahuje ke dnu. To se úplně uvolním. Srdce se uklidňuje. Bum bum, bum bum, bum bum... Jsem daleko od hladiny, ode všeho odbržen, bohorovně klidný. Nebojuji s časem. Netrpím ani tlakem, který roudí mě tlak. Když člověk trpí, nesmí rozhodně tláčit na pilu. Musí si říci, že zrovna nemá dne, a hned vyplavat nahoru.

Korsičan s českým jménem, Michel Oliva, vkladá ve svých čtyřiatřiceti letech pevně naději do potápění bez láhvi do velkých hloubek. Předloni měl (na lodi) úraz – zlomil si obě ruce a nemohl se pokusit překonat rekord v potápění s konstantní zátěží, na který se připravoval. Několikrát jej ale „překonal“ při tréninku: potopil se do hloubky 74 metrů.

Potopím se dolů, utrhnu důkaz o tom, jaké hloubky jsem dosáhl, a chytám se k vstupu. Nejdřív mi to jde špatně, jsem těžký, plice mám stlačené, ale svaly se mobilizují snadno. Vyplovám. A čím je pohyb účinnější, tím snažší připadá těm, kteří se dívají. V tekutém prostředí je dobré být také tekutý.

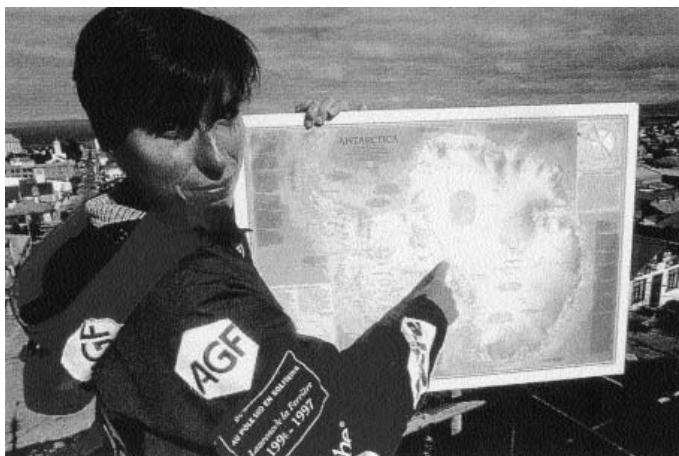
Stoupám nahoru. Proplovám kolem bezpečnostního potápěče v hloubce 50 metrů. Tady začínám nabírat rychlost, ale není to znát. Čím víc člověk piluje techniku, tím víc třbí pohyb. A čím je pohyb účinnější, tím snažší připadá těm, kteří se dívají. V tekutém prostředí je dobré být také tekutý.

Čtyřicet metrů, třicet metrů – cítím bolest v nohách a v plicích. Bolest z potápění na nádech. Je to bolest, kterou znám a nemám z ní strach. Mé srdce se musí přiblížit 120 pulsům za minutu. Začínám mít potřebu nadechnout se. Dvacet metrů... Mé plicí začínají poznemáňlu na bývavát původního objemu. Devět litru v hrudním koši, to je jako v bři! Cítím, jak mě to tlačí k hladině. Je důležité vyplout hezky na hladinu, vyrazit z vody. Je to dobré pro sebe samého, pro kamarády, kteří čekají nahoře, je to dobré i pro ozrůk, který si o tomto sportu udeletí ostatní. A potom přijde den rekordu a jasná pravidla, podle nichž potápěč nesmí překročit své možnosti a na práci ztratit vědomí.

Mám rád potápění na nádech. Připadá mi přirozenější než potápění s láhvemi. Když začnu stoupat, mám pocit, jako bych létal.

Jednoho dne jsem se rozhodl, že se pokusím o rekord v konstantní zátěži. Při tréninku jsem se několikrát potopil do hloubky 74 metrů. Obecně vzato, rekord není důležitý. Ale je důležitý konkrétní vzato. Uvědomil jsem si, že když to nezkusím, je možné, že toho budu celý život hořce litovat. Nechci se připravovat o pocit, který bych mohl zažít, kdybych šel na dno svých schopností.

A pak, kdybych na potápění na nádech užal alespoň deset lidí, byl by to už částečný úspěch. Později budu učat. Rekordem člověk nekonečí. Bude to jen určitá etapa v mém životě.“

Devětatřicetiletá Francouzka Laurence de la Ferrierová došla v lednu letošního roku jako první žena na světě (a pátý člověk vůbec) sama na jižní pól. 1300 km dlouhá cesta jí trvala necelých 60 dní a zajistila jí čestné místo v dějinách polárníctví. Přinášíme její stručný portrét i zápisy z deníku. Pro dobrodružku a matku dvou dětí Laurence de la Ferrierovou byla tato cesta přitom jakýmsi návratem k rozlehlým prostorům pouště. Jejím rodištěm je Casablanca. Sahara s okrovými žhavými větry není daleko.

Laurence má za sebou bohatý dobrodružný život. S alpskými vrcholky začala koketovat od roku 1975 a záhy se dostala mezi horolezce-kou špičku. V roce 1984 zdolala se svým manželem, horským vůdcem Bernardem Müllerem, vrchol Jalung Kang, za nímž vzápětí následuje Annapurna. 8505 metrů první jmenovaného velikána zlézá po jihovýchodní stěně bez kyslíku. Jako vůbec první žena. V roce 1985 vystoupila na Nanga Parbat do výšky 8125 metrů. V letech 1986 a 1988 se dostává přes Gasherbrum (8035 m) až na Mount Everest, střechu světa, do výše 8848 metrů. Následující sezónu se utkala s Broad Peakem (8047 m).

Aby do svých počtů vnesla změnu, brázdila v roce 1991 v saních tažených psím spřežením pobřežní ledy Beringovy úžiny na východní Sibiři. Následuje několik dalších vrcholů ze všech koutů světa: McKinley, Kilimandžáro, Carstensz, Aconcagua. V roce 1995 zcela sama absolvuje cestu přes Špic-

berky a obdivuhodný výkon předvede znovu v Grónsku cestou ze západního na východní pobřeží. V krátkém čase tu urazí šest set kilometrů po ledu a začíná snít o cestě, kterou podnikne úplně sama po antarktickém kontinentu. Chce se vydat po šlápěch norského badatele Amundsen, prvního člověka, který dosáhl jižního pólu. Podnik, který s sebou nese takovou nebezpečí, předpokládá ovšem dokonalou přípravu a vybavení. A Laurence na nich pracuje. Zná sobí své výlety do Alp. Základna: rodinná horská chata v Chamonix. Zabývá se koncepcí saní, kombinuje Kevlar a organické látky. Využívá hydrodynamické technologie koster zaoceánských lodí...

Vzhledem k tomu, že hlavní handicapem je vítr, musí se snažit nějak ho na druhé straně využít ve svůj prospěch. Budou-li příznivé meteorologické podmínky, může používat impregnovanou plachtu, která jí bude ulehčovat tíhu břemene. Kompas, systémem GPS, fax, rádiomaják Argos a vysílačka jsou nezbytnou součástí vybavení. Potáhne je 1300 kilo-

metrů, denně za 8–10 hodin kolem 25 kilometrů. Na podporu svého organismu v boji proti chladu s sebou poveze pemmikan, sušené maso po eskymácku: mleté sušené maso nasáklé tukem jí dodá při minimálním počtu sousto maximum kalorií, které jí pomohou lépe čelit teplotám v průměru kolem třiceti stupňů pod nulou.

Dobrodružství má svou cenu: činí kolem jednoho miliónu franků (pouhý návrat letadlem z jižního pólu na stanici Patriot Hills přijde přibližně na 40 000 franků).

Bernard Müller byl přece jen znepokojen. Přiznával, ač nerad: „Opravdu si nejsem jist, v jakém stavu se nám po šedesáti dnech cesty vrátí... Není to žádná legrace.“ shrnuje její manžel, který rovněž rád „vyrazí na procházky“ v polárních krajích. „Nejhorší je samota, vyrovnat se s ní je velmi těžké. Tím spíše, že její jedinou komunikaci s okolním světem je radiomaják, který vysílá pouze informace o její poloze a dále technické údaje, jako například jaká je teplota. Také musí čelit větru, jehož rychlost může dosahovat až 200 kilometrů za hodinu. Navíc musí táhnout saně vážící přes 130 kilogramů, a to je pořádná tíha; k dovršení všeho se musí mít neustále na pozoru před ledovcovými průrvami, které jsou velice vážným nebezpečím...“ Laurence si vedla na své cestě deník, z něhož vyjímáme:

Dnes, 24. listopadu 1996, je můj velký den: přišel okamžik odjezdu! Moje saně byly naloženy (vzhledem k jejich váze to nebylo snadné) na Twin Otter. Vystoupím na pobřeží. Mám před sebou 60 dní na to, abych překonala úplně sama vzdálenost okolo 1300 km, která dělí pobřeží od jižního pólu, ležícího v nadmořské výšce 3000 m. Vyloužili mne na pobřeží. Oslavná bělostná pláň sahající za obzor mne rázem pohltí. Představuji si, co mne čeká: samota, mráz, který může klesnout až na -50° C, vítr a řada dalších radostí. Přála jsem si před vstupem do světa polárního bádání složit tvrdou zkoušku. Zdá se, že budu mít příležitost.

26. LISTOPADU 1996

Dnes ráno, ačkoli se na obzoru tu a tam objeví nějaký mrak, je úplně bezvětří. Rychle polykám svoji snídani, muesli a kávu. Rychle naskládám věci do saní. Vyrazím kupředu s pohledem upřeným k horám Patriot Hills: každých 50 minut chůze střídá 10 minut odpočinku, od 6 hodin ráno do 16 hodin odpoledne. Saně jsou hrozně těžké! Váží bezmála 150 kg. Trochu mnoho ve srovnání s mými 57 kilogramy! Bolí mne záda a celé tělo; na nohou budu mít ohromné puchýře.

27. LISTOPADU 1996

Pruďký ledový vítr se mi opírá přímo do tváře. Pokročila jsem o pouhých 10 km. Při stavění stanu se objevuje problém. Jedna podpěra je příliš dlouhá a mně se nedaří ji nasadit. Nakonec jsem si sundala jeden ze tří párů rukavic, takže mi začíná mrznout pravý palec. Musím dávat pozor. Přemýšlím o prvních polárních výpravách Scotta a Amundsen a říkám si, že mé úzkosti jsou vskutku dětské. Navzdory nesmírnému fyzickému úsilí, které musím vynaložit, abych uvedla saně do pohybu, mám pocit, jako bych to dělala odjakživa. Samota mne vůbec netíží.

3. PROSINCE 1996

Je nádherný den. Terén je navzdory měkkému sněhu dobrý a počasí jasné. Polární ledovec se oslavně blýští a na obzoru... nikde nic, kam oko dohlédne, jen nekonečná ledová krása. Hory za mnou prakticky zmizely.

9. PROSINCE 1996

Dnes jsem udělala rekord: 20 km. Naneštěstí se mi rozbilo vázání. Ztrácím opravováním výstroje spoustu času. Mráz a ledovec vše rozbíjí. Před den stále sleduji svůj stín, abych neztratila kurs, což ve mně vyvolává pocit rozpolcení. Můj stín se stává mým věrným společníkem. Prostupuje mne pocit volnosti, jsem smířená sama se sebou a cítím harmonii s celým vesmírem. Co si mohu více přát?

15. PROSINCE 1996

Pronásleduji mne představy jídla a čas trávim sněním o bohatém stolování. Stanovila jsem si přes-

PRVNÍ ŽENA DOŠLA SAMA NA JIŽNÍ PÓL

ně denní dávky jídla a nakonec jsem si dopřála malý luxus, kousek čokolády navíc. Kvůli lepší odolnosti vůči námaze a mrazu jsem před odjezdem přibrala asi tři nebo čtyři kila, ale je to málo.

24. PROSINCE 1996

Vánoce: první, které trávím odloučená od svých holčiček. Představuji si, jak svátečně vyzdobily dům a kuchyňská okna a ustrojily vánoční jedličku. Počasi zde je trochu oblačné, viditelnost je nicméně dobrá. Jde se mi pohodlně, krácím vyrovnáním krokem, terén mírně stoupá. Náhle se po mě pravici objevují nevysoké hory. Protože je v tomto světě velmi těžké udělat si představu o vzdálenostech, domnívám se, že vidím Thiel Mountains. Děkuji Antarktídě za tento dárek k vánocům. Výhled na kopec mne vzpružil a osvětlil monotónnost chůze. Krácím kupředu s novým elánem. Ve skutečnosti to však jsou ledové kopečky Nunatak. Cesta se kličkí mezi nimi, stále stoupám a náhle se nečekaně ocitám na zasněženém okraji propasti, která dští přímo do ohromné průrvy. Balancuji nad peklým jícnem, který se přede mnou hladově otevírá, připraven mne polhlt. Drobnými krůčky vyděšeně couvám a nakonec nacházím cestu budící důvěru. Náhle mi je horko.

31. PROSINCE 1996

Dnes ráno se cítím poněkud sklesle. Nevím, zda za tento pocit vděčím skutečnosti, že je konec roku, nebo zda je to tím, že teplota stále klesá a já se bojím, že přijde velká bouře. Občas se saně zaklesnou mezi dva kusy ledu a já musím vynaložit veškerou svoji sílu, abych je opět dostala na cestu kupředu. Při stavění stanu se mi třesou nohy. Upadám do těžkého a hlubokého spánku.

9. LEDNA 1997

Teplota nyní klesá pod -40° C a když se zvedne vítr, zima je nesnesitelná. Čím větší je mráz, tím více přidávám do kroku. Dnes jsem dostala vysílačkou spojení. Američané mi blahopřejí k rychlému postupu a ptají se, zda bych mohla určit datum svého příchodu na jižní pól. Zdá se mi to nepřipadné vzhledem k tomu, kolik kilometrů mne ještě dělí od cíle.

15. LEDNA 1997

Led je již po několik dní rovinný a hladký, bez překážek. Jako kdyby mi polární ledovec Antarktídy otevřel královskou cestu, která mne doveče až k pólu. Jsem zmiřována protichůdnými pocity štěstí a lítosti zároveň: musím se s tímto nádherným dobrodružstvím rozloučit. Mám také trochu strach z návratu mezi lidi.

19. LEDNA 1997

V 19 hodin se ocitám na jižním pólu. — de —

Vybavení pro horolezectví, turistiku, camping a pobyt v přírodě

Warmpeace
outdoor equipment

Katalog kompletní nabídky Warmpeace je zdarma k dispozici na adrese obchodu: WARMPEACE, Slavíkova 5 (nám. J. z Poděbrad), Praha 2, 120 00, tel. 02 - 627 29 74, fax 02 - 627 29 75, http://www.warmpeace.cz, E-mail: warmpeac@warmpeace.cz

HIMALÁJSKÉ HOROLEZECTVÍ

Himalájské horolezectví a divoký svět nejvyšších velehor poutá právem pozornost dobrodruhů celého světa. Nebude proto určitě na škodu, když v dnešním čísle přineseme blok materiálů na toto téma.

Na této straně najdete polemické názory, které se objevují v posledních letech spolu s expanzí turistiky do některých himalájských oblastí, především k Mount Everestu. Další strany přinesou informační materiál

expediční komise UIAA o horolezeckých, případně trekkingových možnostech v jednotlivých státech. Dále pak najdete přehled současného českého expedičního horolezení v tomto úchvatném pohoří.

HOROLEZECTVÍ V HIMALÁJÍCH NA KŘÍŽOVATCE?

Květen 1996 na Everestu... Pro sdělovací prostředky zůstává Himaláje zdrojem příběhů „působících rozruch a plných hrůzy“... „Vražedný víkend na cestě k Everestu“ hlásá titulík v listu *Libération*; „Střecha světa přeměněna ve smrtící pole“ píše *Newsweek*. Pár dní předtím rukovalo do boje několik obchodních výprav. V čele dvou z nich stáli: Rob Hall, který vystoupil na vrchol Everestu již pětkrát, a Scott Fischer, který měl na svém kontě několik osmitisícovek. Členy výpravy byli seriózní a nadšení „klienti“. Během několika hodin stálo asi dvacet z nich na vrcholu. Všechny však vzápětí čekal osudný návrat. Když začali sestupovat, zpozřili se oproti plánu. Při zastávce pod vrcholem je zastihla prudká bouře, vál silný vítr a viditelnost byla nulová. Tato nadmořská výška nic nepomáhá. Horolezci byli vyčerpaní. Pět z nich, mezi nimi oba vůdci, již dolů nesestoupilo. Všichni, kteří byli ještě na svahu, v čele se Šerpy, dělali nemožné pro to, aby se zachránili. Ve výšce více než 6000 m se dokonce podařilo vrtulníku naložit zraněného. V jižním sedle ve výšce 8000 m v sobě našlo několik Šerpů a jeden ruský horolezec sílu zachránit dva muže odsouzené k záhubě! Poprvé jsme byli svědky záchraně, na nejvyšší improvizované akce v takové výšce. Podobná zpráva přišla i letos, kdy bylo na Everestu hlášeno sedm mrtvých.

Jedno je přitom zřejmé – komerční expedice jsou logickým výústěním toho, co bylo v Himalájích vykonáno „profesionálními“ horolezci. Je pravda, že za jediné století dobývání Himaláje si lidé stále posouvali laťku výš. V letech 1950 až 1964 bylo „dobyto“ všech třináct vrcholů nad 8000 m. Horolezci se poté navraceli ke svému původnímu ideálu a snažili se o lepší výkon, zdokonalovali prostředky i styl. K tomu docházelo postupně. Již v roce 1962 vylezla francouzská výprava na Kunbhakaru (7710 m) a dala tak himalájskému horolezectví nový směr: začala se upředmětovat obtížnost před nadmořskou výškou. Technická náročnost cesty se cenila víc než rekordy. V roce 1970 nastal skok: britská výprava vedená Chrísem Boningtonem uskutečnila odvážný prvovýstup obrov-

Již sto let je Himaláje kultovním krajem horolezectví. Po celou tu dobu člověk stále posouval své hranice. Dnes jsme svědky invaze komerčních expedic na nejvyšší hory světa. Dvě velké tragédie na Mount Everestu v posledních dvou letech však přirozeně vzbuzují otázku – nakolik má být člověk připraven?

skou a hrozivou jižní stěnou na Annapúrnu. Stále ještě ovšem používala těžkopádné prostředky: byla to mnohokrát výprava pokud jde o Šerpy i horolezce, stávele postupové tábory, a byla tudíž podřízena přísné organizaci. V té době se na himalájském nebi objevil ten, který bude navždy jeho hrdinou: Ital z Jižních Tyrol, všemi uznávaný Reinhold Messner.

V roce 1975 s Peterem Habelerem popsal své první velení a otevřel novou éru. Oba muži podnikli výstup na Gasherbrum I (8068 m, v Pákistánu) novou cestou a poprvé na osmitisícovku „alpským stylem“. Bez nosičů, bez postupových táborů, bez jižtější a na jeden záťah! Tento vybraný styl dovezený z Alp se stal základem a vzorem pro jakýkoli výstup v náročném světě, jehož pravidla jsou o to přísnější, že nejsou psána. Během šestnácti let – od roku 1970 do roku 1986 – završil Messner největší himalájskou kariéru, jakou si můžeme představit. A pokládá podle svého hesla „by fair means“! Čistě. První na Everestu bez kyslíku, první sám na Everestu, první na dvou osmitisícovkách po sobě. Je ještě nutno připomínat, že byl také prvním, kdo vystoupil na všechny osmitisícovky této planety? „Co to znamená „být skvělým horolezcem“? Nic víc a nic méně než: umět přežít!“ prohlašuje. V Himalájích se ale bohužel umírá často. Slavní horolezci jako Jerzy Kukuczka, Pierre Béghin, Alyson Hargeaves, Benoit Chamoux, ale i Šerpové anebo bezejmenní horalé, ti, kteří si připadali dostatečně aklimatizovaní, ti, kteří již neměli chut

Hora hor přirozeně láká dobrodruhy z celého světa.

sestoupit dolů, ti, kteří již sestoupit nemohli...

V Himalájích se totiž jedna skutečnost nikdy neměnila: nebezpečí. Neustálé nebezpečí, hrozící zvláště ve velkých výškách. Laviny, nepředvídatelné a prudké bouřky, možnost pádu, mraz... Ale také a především nebezpečí edému (plic nebo mozku) z nedostatku kyslíku. Lidský organismus není přizpůsoben k životu v 8000 metrech, a i když se člověk může postupně aklimatizovat a určitě se omezený – čas přežít, velmi těžko se zotavuje. Představte si, že máte jen 30 % kyslíku tam, kde ti nejtrénovanější nepřekonaají více než 50 metrů výškového rozdílu za hodinu... Tento fyziologický problém je zdrojem vnitřních polemik o tom, zda je použití kyslíku odůvodněné a omluvitel-

né. Některým, jako je Jean-Christophe Lafaille, Chantal Mauduitová nebo Erhard Loretan, jediné extrémní výška bez přisunu kyslíku poskytuje ono tajemství nadkutečného a velmi ostřeho vnímání a to v přednáherném prostředí! Tvz, kde se člověk ještě může pokusit uniknout všednosti a vyzkoušet si, jak je nicotný, přitahuje a očarovává.

Po Messnerově invazi padlo tolik psychologických zábran, že se počínaje osmdesátými léty počet a styly výprav vyhratonasobily. Himaláje, až dosud vyhrazené sportovní a finanční elitě, se stal přístupným pro všechny, soukromí sponzoři povolnala nahradit státní sponzory, vybízelo se k dalším prevencím: vystoupit na všechny osmitisícovky, zdolat nejvyšší vrchol každého světadílu, být první

ve své zemi, být první ženou, být nejmladším nebo nejstarším horolezcem... Na střechu světa se dnes setkáme se vším, od nejčistšího sportovního výkonu po individuální výstup široce zpracovaný sdělovacími prostředky! A to znepokojuje kritiky z tradičního prostředí, velmi citlivé na pojem výkonu. Jestliže tam nahoře je každý krok učiněn s bolestí a silou momentální vůle, jak po návratu ocenit míru, stupeň či jednoduchost něčeho, co jim v terénu nikdy není? Uchopení tohoto fenoménu sdělovacími prostředky vzbuzuje obavy. Na dvojici Destivelle-DeCamp, která vydala knihu ihned po ukončení expedice – jež nedosáhla vrcholu – se sneslo hromobití mnohých jejích kolegů.

Tato nesmířitelnost prostředí přilší dlouho uzavřeného do sebe se pak zvláště rozšířila v posledních letech s rozvojem expedic, jimž se říká komerční. Máte chuť pokusit se o Everest – na jehož vrcholu už stálo 660 lidí! – nebo o nějakou osmitisícovku? Speciálně vyškolení cestovatelé a profesionální průvodci vše zajistí organizačně, najmou Šerpy, aby připravili trasu, a na klíč vám prodají nikoli vrchol hory, ale možnost její dosáhnout. Je to drahé (na Everest to ve Francii stojí přibližně 160 000 franků, ve Spojených státech 60 000 dolarů), ale odpovídá se tím na určitou poptávku a odborníci, kteří se do tohoto nebezpečného podniku pustí, jsou kompetentní. Do okamžiku, kdy se prokáže opak. Neplá, jedna z nejdůležitějších věcí, toho pochopitelně využívá ke získání deviz.

Tento nový způsob komerčního zlézání Himaláje přispívá k tomu, že je do horolezectví vnášen ještě větší zmatek a hodnocení výkonů se stává ještě choulostivějším.

Jestliže nás však himalájská scéna, badáním a objevy poněkud omšela, stále ještě fascinuje, je to právě proto, že po vlne specialitů se stala místem, kde najdeme nejrůznější povahy. S výjimkou těch zmekčelých a vlázných. A všichni, od horolezce první třídy po zapálené amatéry, si nakonec zaslouží úctu. Protože všichni se pouštějí do dobrodružství a každý z nich se svou měrou podrobuje riziku na poli, kde, pokud se nevrátí do základního tábora, nikdo není vyhráno. – bš, mk –

Citlivostiví, Mount Everestu chtějí, jedinici platí až šedesát tisíc dolarů za účast v komerční výpravě de luxe. Cena zahrnuje i satelitní spojení ze základního tábora, které jim umožňuje současně si pod odborným vedením vyplňovat svůj životní sen a sledovat změny cen na burze.

To vše je pořádné vzdušné obrazu z roku 1921, kdy se první britská průzkumná expedice vydala z Dárdžilingu na tři stá mil dlouhou cestu za odhalením tajemství jednoho z posledních velkých neznámých míst glóbu. Účastníky expedice byli tenkrát skuteční badatelé ve viktoriánské tradici, elitní spolek amatérů, jejichž skutky patřičně zdrženlivě zaznamenávaly londýnské *The Times*.

Více či méně podobným duchem byly prochnuty i všechny další čtené pokusy o dosažení Mount Everestu z tibetské strany uskutečněné ve dvacátých a třicátých letech až po úspěšný výstup z Nepálu v roce 1953. George Lowe, jeden z dvou novozélandských účastníků expedice v roce 1953, považoval svou přítomnost v expedici za „velké štěstí a osobní privilegium“. Zapsal se do prvních stránek nejvyšší hory světa tím, že byl jedním z prvních lidí ze Západu, kteří kdy pronikli do vnitřnosti Nepálu. Sám později trochu posmutněle přiznával, že byl také „jedním z těch, kteří vypáchli nedobrotou mužů“.

Perlou, kterou tato mušle skrývá, je Solo Khumbu – náhorní oblast plná hlubokých údolí o ploše 75 kilometrů čtverečních, která tvoří střed prstence nejkrásnějších hor na zeměkouli, včetně

HORA HOR PŘITAHUJE, ALE NENÍ JENOM ONA

Jedním z klíčů naší doby se stal popis Mount Everestu jako skládky odpadků. Veřejnost je stále více přesvědčena o tom, že je nejvyšší hora světa díky lidské bezohlednosti blízka zkáze, že se některé symboly něčeho velkého podávají

Mount Everestu, neboli Sagarmathy. Místní obyvatelstvo deseti tisíc Šerpů početně převyšují davy turistů, kteří sem každoročně přijíždějí. Někteří z nich jsou horolezci, většina z nich provozuje pouze trekking po hranici ledovce: obě skupiny však přinášejí peníze a nové aspirace do míst, kde žila ještě před nedávnem jen izolovaná komunita samozásobitelských zemědělců. Pravděpodobně již částečně v očekávání těchto změn založil sir Edmund Hillary Himalájský fond, z jehož prostředků byly pro Šerpy stavěny nemocnice a školy.

Jedním z žáků Hillaryho první školy byl i Šerpa Pertemba, který nasměroval obchodně-podnikatelského ducha Šerpů k turistice. Sám nejdříve pracoval pro Jimmeho Robertse, bývalého správnického úředníka v gurkhské oblasti, který se v šedesátých letech stal vynálezce celého trekkingového byznysu, aby si posléze vylal lukrativní, ale nebezpečné živobytí jako doprovod horolezeckých ex-

pedic. Nyní vede svou vlastní cestovní kancelář v Káthmándú. Samozřejmě je pravda, že noví návštěvníci zatěžují krajinu, ale jejich odpadky se dnes už likvidují ve spalovnách. Často oplakávané odlesňování je problémem spíše mimo hranice národního parku Sagarmatha a sazenice Himalájského fondu pomohly zalesnit mnoho holých svahů. Petrolej a malé vodní elektrárny zase snížily nutnost spalování dřeva.

Řadu těchto aktivit koordinuje Mingma Norbu Šerpa, manažer Sagarmathského výboru pro sledování znečištění ovzduší. I když to trochu zánětlivě vykráčí Velkého bratra, zdá se, že je to cena, kterou se nesmíme zdržet zaplatit. Soustředte mnoho lidí na malé ploše výjimečné přírodní krásy a nevyhnete se provádění kontrol a vytváření infrastruktury, aby jim zabránily tu nádhru ničít. Pro ty, kdo se jakékoli regulace děsí, je však možné dodat, že masiv Himaláje se táhne 1500 mil od Afghánistánu až po Ásám.

Trekking zůstane v každém případě na nepálské straně Himaláje populárním. Překypující pohostinnost a společenský takt Šerpů, feky a louky, klášter v Thyng-Bo-Che, neporovatelné krystalické vrcholy Lhoce a dalších velehor... to vše je neobyčejně atraktivním lákadlem, nemluvě o nejvyšší hoře světa

V PŘÍŠTÍM ČÍSLE NAJDETE:

Rozhovor s cestovatelkou a etnografkou Nelly Rasmussenovou. Jakak – jak a s čím začít.

Co potřebujete k lovu nejžádanější ryby světa – marlina.

Vaříče – teoretický úvod a přehled modelů na našem trhu.

A dalších více než 20 článků z dobrodružných sportů a cestování.

V čísle rovněž najdete již dříve anoncované rady před cestou do Austrálie, které se nám pro návrat aktuálních materiálů do tohoto čísla nevyšly.

– symbolu, který místu dodává tu unikátní prodejní hodnotu. Otázkou je, jak dlouho si tento symbol svou jedinečností uchová.

Co se týče samotného „turistického“ lezení na Everest, teprve v posledních letech se těžší místní turistiky přesunulo na komerční expedice, soustřeďující platící zákazníci na dvě „normální“ trasy z Nepálu a Tibetu. Mnozí horolezci se jistě neubrání pocitu znechucení: pravděpodobně to však velmi často bude odboha snobismu staré novkové smetáčky, která s odporem pozoruje, jak je nový zohatlicí vytlačují z jejich zámečků. Pravdu má zřejmě George Lowe, který poznamenává: „Na vrchol Matterhornu vodí lidi průvodci už léta letoucí, v případě Everestu byl jen vývoj daleko prudší.“

Pro ty, kdo ještě dnes hledají staromódní pionýrskou romantiku každopádně vedou na Everest stále ještě nepoužité trasy. A co je ještě důležitější – existují tisíce jiných, klidnějších hor, na které je možno stoupat. – ls –

BHÚTÁN

Královská vláda Bhútánu vydala v roce 1994 naprostý zákaz výstupu na horolezecké i trekkingové vrcholy. V roce 95 byl zákaz potvrzen a rozšířen. Je možné, že určité trekkingové vrcholy budou později otevřeny. Zdá se, že i ve stávající opoňe existují skupiny, ale v podstatě je tu horolezecký zákaz, pokud expedice nemá nějaké speciální místní kontakty.

ČÍNA

Za organizování expedic odpovídá Horolezecká asociace Číny (CMA), Tibetu (CTMA) a Xinjiangu (CXMA). Každoročně vzrůstá počet horolezeckých expedic do Číny, protože se tu pomalu vyvíjí infrastruktura schopná poskytovat služby tomuto typu návštěvníkům. Dnes jim Čína nabízí reálnou možnost uspět, ještě před pár lety tomu tak nebylo. Horolezecký zakázáno, pokud expedice nemá nějaké speciální místní kontakty.

Adresy:
CMA No 9 Tiyuguan Road, Beijing, China Fax: +86-1-67111629
CTMA No 8 East Linkhor Road, Lhasa, Tibet, China Fax: +86-891 36 366
CXMA No 1 Renmin Road Urumqi, Xinjiang, China Fax: +86-991 281 8365

V Číně se nacházejí některé stěny nejvyšších hor světa (Everest, K2). Také ostatní 8000 m vysoké vrcholy jsou snadno přístupné (Cho Oyu, Shisha Pangma) a je tu řada dalších stěn, někte-

platek pro každého dalšího člena 10 % registračního poplatku.

Zvláštní poplatek je účtován za prvovýstup na nezelezený vrchol nebo vrchol nově otevřený. Pro vrcholy 8000 m a vyšší činí 27 000–41 000 dolarů, pro vrcholy 7000 m a vyšší 1500–10 000 dolarů, pro 6000 m a výše 1000–5000 dolarů. V případě, že polezete novou cestou, která podléhá schválení, zaplatíte 200 % normální sazby.

Pokud jsou v expedici účastníci z jiných zemí (včetně nosičů ze třetí země), každá země zaplatí 10 % registračního poplatku. Další poplatek se týká použití vysílačky a činí 150 dolarů. Pokud tým tvoří horolezci různých národností, poplatek základní se zvyšuje o 10 % za každou národnost. Pokud přijedete do Tibetu z Nepálu, musíte mít vízum potvrzené čínskou ambasádou v Kathmandu. To vás přijde na dalších 40–80 dolarů.

Poplatek na ochranu životního prostředí v horských oblastech činí 25 dolarů na osobu. Na cestách, které procházejí přírodními oblastmi chráněnými státem, stanoví poplatky směrnicí se pro kterou oblast. Poplatek za filmování a fotografování se liší podle místa. Na Everestu zaplatíte 6760 dolarů, na vrcholoch

Vrcholy ve východním Karakoram	4000 dolarů
Vrcholy Nun a Kun	3000 dolarů
Vrcholy 7001 a vyšší	3000 dolarů
6500–7000 m	2000 dolarů
6500 a nižší	1125 dolarů

Ve všech případech kromě východního Karakoram jde o poplatky za skupinu 12 osob. Dalších 300 dolarů zaplatíte za každou osobu navíc až do maxima 16 osob. Ve východním Karakoram jde o poplatek za skupinu, kde není více než 8 lidí. Ve smíšených expedicích musí být (kromě maxima 16 členů) 8 Indů. Tyto hory mohou zlézat pouze smíšené nebo indické expedice. Nový je nevrtný poplatek na životní prostředí. Činí 300 dolarů pro expedici. Každá expedice nyní také musí složit vrtný poplatek na ochranu životního prostředí, 1000 dolarů. Ten bude vrácen proti potvrzení styčného důstojníka, tzv. „all clear certificate“. Styčného důstojníka musí mít každá expedice. Jedná se většinou o armádní důstojníky, kterým je třeba zajistit oblečení a vybavení stejné kvality, jako má zbytek horolezeckého týmu. Styčným důstojník si ponechá oblečení, ale vybavení si můžete vzít zpět. Za styčného důstojníka se neplatí, ale zaplatíte mu jídlo,

Poplatky za výstupy v Nepálu		
	pro skupinu do 7 členů	navíc za osobu (max. 12 ve skupině)
Mt. Everest (jižní sedlo)	70 000 dolarů	10 000 dolarů
Mt. Everest (jiné cesty)	50 000 dolarů	10 000 dolarů
8000 m vrcholy	10 000 dolarů	1500 dolarů
7501–8000 m	4000 dolarů	500 dolarů
7001–7500 m	3000 dolarů	400 dolarů
6501–7000 m	2000 dolarů	300 dolarů
6500 m a nižší	1500 dolarů	200 dolarů
Poplatky za změnu trasy či vrcholu:		
Mt. Everest (jižní sedlo místo jiných cest)		20 000 dolarů
Mt. Everest (z jižního sedla na jiné trasy)		10 000 dolarů
Pro jiné vrcholy	25 % poplatku	

vyřízení se může protáhnout kvůli nepokojům na indicko-pákistánské hranici. V roce 1996 všechny indické expedice byly místním vojenským velitelem vráceny, ač měly povolení Indické horolezecké nadace. Ve zmíněné oblasti je nicméně mnoho vruživých hor a možností nových cest. Ve východním Himaláji v Arunachal Pradesh byly otevřeny některé vrcholy, ale budete potřebovat spoustu času na byrokratické obtíže.

NEPÁL

V Nepálu spadají expedice pod HMG, Ministerstvo turistiky a civilního letectví (fax +977-1-227 758). Povolení na tzv. trekkingové vrcholy uděluje Nepálská horolezecká asociace (NMA)

komplikované a je dobré si je před cestou ověřit na nejbližší nepálské ambasádě. Všechny expedice do oblasti Khumbu musí složit zálohu na životní prostředí. Bude vrácena, až styčný důstojník potvrdí, že s odpadem bylo naloženo podle pravidel. Ta jasně stanoví, jak je třeba naložit s každým typem odpadků. Poplatky číni:

Sagarmatha (Mt. Everest)	4000 dolarů
jiné 8000 m vysoké vrcholy	3000 dolarů
vrcholy pod 8000 m	2000 dolarů

Horolezecký poplatek za Mt. Everest je velmi vysoký, a tak vzrostl počet žádostí o povolení k výstupu na jiné 8000 m vysoké vrcholy. Doporučuje se proto předtím požádat dostatečně dlouho před plánovanou cestou. Nepálská vláda požaduje písemný souhlas od Národní horolezecké federace země, odkud expedice přijíždí, případně z její ambasády. Pokud je expedice mnohočetná, souhlas musí být od každé Národní federace, nezávisle na bydlišti horolezce. Trekkingových vrcholů, pro které potřebujete pouze povolení Národní horolezecké asociace, je v současné době 18. Nemusíte mít styčného důstojníka, ale vůdce. Je potřeba říci, že označení „trekkingový vrchol“ je zavádějící. Týká se typu povolení, nikoli obtížnosti vrcholu. Některé z nich jsou obtížné a nebezpečné i při výstupu nejsnazší cestou.

Poplatek je za jeden měsíc. Za každý další týden zaplatíte 25 %. Povolení vám

v Kathmandu (P.O.Box 1435, Kathmandu, Fax +977-1-416 278). Můžete požádat přímo, ale snažte se použít služeb místní vládou uznané trekkingové agentury. Horolezecké poplatek musí být zaplacen přímo Ministerstvu turistiky

Poplatky za ostatní výstupy v Nepálu		
	pro skupinu o max. 10 členech	navíc za osobu
Vrcholy 6000 m vysoké a vyšší (12 vrcholů)	300 dolarů	7,5 dolarů
Vrcholy pod 6000 m (6 vrcholů)	150 dolarů	7,5 dolarů

a civilního letectví, poplatky za trekkingové vrcholy se platí NMA. Jsou splatné do dvou měsíců od data povolení. Pokud nezaplatíte včas, povolení může být zrušeno. Pro horolezce je otevřeno asi 140 z 1310 hor vyšších než 6000 m. Ministerstvo turistiky může poskytnout slevu

- 1) skupinám, které lezou na zřídka zdolávané vrcholy (užitečně v západním Nepálu),
- 2) skupinám, které lezou mimo dvě hlavní sezóny (před monzunem a po něm). Styčného důstojníka musí mít každá expedice i pro výstupy na některé trekkingové vrcholy. Musí být vybaven jako horolezci, zaplacen a pojištěn. Stejně tak celý horolezecký tým. Ostatním je třeba pouze zaplatit a pojištit je. Mohou nastat problémy se styčnými důstojníky, kteří nezástávají v základním táboře a odcházejí do vesnic pod nimi. Kromě poplatků a vydávají je třeba vzít v úvahu také řadu

dozvoľuje vylézt na vrchol. Navíc musíte mít trekkingové povolení od Ministerstva turistiky, abyste se dostali k úpatí své hory.

V Nepálu je velký výběr vrcholů. Kromě známých osmitisícovek je tu mnoho vrcholů v oblastech Mahlungur, Langtang, Rolwaling, Ganes, Manasu, Annapurna, Ghaulagiri, Nilgiri a Kanjioroba. Některé jsou přeplněné (Ama Dablam nebo Pumori), ale jiné jsou málo frekventované. Západní Nepál je otevřený, ale zjevně přístupů trvá. Velkou výhodou Nepálu je, že v Kathmandu snadno seženete horolezeckou výbavu – ovšemže ne tak levně jako dřív.

PÁKISTÁN

Horolezecké v Pákistánu kontroluje Oddělení turistiky Tourism Division, Government of Pakistan, Islamabad, Pákistán, fax +91-817323. Publikaci směrnice můžete získat na ministerstvu a prav-

Poplatky za výstupy v Pákistánu		
	za skupinu 5 lidí	navíc za osobu
K2 8611 m	9000 dolarů	1000 dolarů
8001–8500 m	7000 dolarů	700 dolarů
7501–8000 m	3000 dolarů	300 dolarů
7001–7500 m	2000 dolarů	200 dolarů
6000–7000 m	1200 dolarů	150 dolarů

omezení a zvláštních povolení, např. pro filmování nebo import vysílaček, posílání zpráv o expedici atd. Za použití satelitního telefonu je nově stanoven poplatek 5000 dolarů.

Celní formality jsou dlouhé a komplikované. Nejlepší je (hlavně pro malé expedice) nést si všechny věci jako trekkingové vybavení. Filmové kamery, videokamery, vysílačky a rádiové vybavení však musíte proclít. Směrnicí o horolezectví a trekkingu jsou v Nepálu každoročně vydávány v publikaci Ministerstva turistiky a civilního letectví. Můžete ji získat přímo na ministerstvu a také v každé dobré trekkingové kanceláři v Kathmandu. Zahnuje seznam schválených trekkingových kanceláří, směrnice týkající se víz a poplatků jsou poměrně

děpodobné i na ambasádě. Ambasády většinou požadují ofrankované obálky opatřené adresou nebo mezinárodní odpovědní kupony. Doporučuje se žádat dostatečně dlouho předem. Žádosti pro jiné vrcholy než K2 se přijímají do 31. 12. předchozího roku. Je důležité připisovat se směrnicím pro načasování platby vrcholových poplatků.

Není stanoven maximální počet členů skupiny. Všechny vrcholy pod 6000 m jsou volně přístupné, pokud neleží u hranic, kde je nutné trekkingové povolení a přítomnost styčného důstojníka. Zakázané oblasti se čas od času liší, a tak je dobré zkontrolovat zamýšlený výstup s turistickým oddělením. Je tu mnoho možností pro výškový standardní typy (Dokončení na str. 7)

PODMÍNKY HIMALÁJSKÉHO HOROLEZECTVÍ V JEDNOTLIVÝCH STÁTECH

ré dosud nezelezené (Makalu, Lhoce, Gasherbrum I a II), stejně jako panenské hory 6–7000 m vysoké.

Činán velmi dbají na životní prostředí, oblasti hlavního základního tábora a předsumtého základního tábora jsou každý rok na konci sezóny vyčištěny. Nepál zvedl poplatky za výstup na Everest Jižním sedlem na 70 000 dolarů, a tak je na tibetské straně hory nával, který životní prostředí viditelně ovlivňuje.

Na rozdíl od jiných zemí spočívá v Číně organizace expedice plně na Horolezecké asociaci od chvíle, kdy expedice vstoupí na území Číny do okamžiku, kdy ji opustí. Všechny služby (doprava, hotely, poplatky atd.) musí být předem domluveny před přijetím projektu. Tyto služby a poplatky kontrolují místní orgány (vláda Tibetu, Xinjiangu atd.). Některé vydaje mohou být vysoké, ale je třeba si uvědomit vysoké náklady na přepravu (jeepy, palivo aj.). Většina expedic je spokojena, přetrvávají však stále problémy s hotely.

Každý, kdo organizuje expedici do Číny, by měl vzít v úvahu následující fakta: – Je potřeba dobře rozumět anglicky. Navíc je nutné mít stále na paměti, že cizí jazyky jsou pro čínské úřady nesmírně obtížné a že je vždycky nutné ujistit se, že obě strany se vzájemně dobře pochopily. Téměř všechny problémy vznikají kvůli nesprávnému pochopení nebo špatné komunikaci. Vedoucí expedice musí odpovídat za všechny nastalé problémy a musí je probrat s pomocí tlumočnicka s čínským styčným důstojníkem. – Každá expedice musí mít schválený protokol s přiloženým seznamem služeb, které jí byly zaplacené. Případné platby navíc by měly být nejprve diskutovány se styčným důstojníkem a výše stanovena před tím, než je služba poskytnuta. Každá taková platba by měla být strzevena účtenkou, na níž bude stát výše poplatku a služba, za níž byl vyplacen. – V poslední době lezlo v Číně několik expedic bez povolení, na území Číny vstoupily ilegálně. Tibetská policie začala provádět kontroly a došlo k několika zatčením.

Poplatky za některé výstupy (na osobu):	
Mt. Everest	5000 dolarů
Cho Oyu/Xixabangma	3000 dolarů
jiné vrcholy	
vyšší 8000 m	1760 dolarů
7000 m a výše	1080 dolarů
6000 m a výše	700 dolarů
pod 6000 m	30 dolarů

Poplatky se týkají skupin o maximálně 11 členech. Pro výpravy s větším počtem účastníků (včetně vysokohorských nosičů ze třetí země) činí registrační po-

Horolezecké v dalekých horách Himaláje dávno nepředpokládá jen vynikající kondici, zkušenosti, výzbroj a výstroj. Kromě peněz musíte dnes mít navíc také přesné informace o různých poplatcích a předpisech. Přípravili jsme pro vás aktuální informace pro horolezce, které zveřejňuje UIAA (Union Internationale des Associations d'Alpinisme). Týkají se států, ve kterých začínají přístupové cesty na nejvyšší hory světa.

pod 3000 m 1350 dolarů. Použití satelitních telefonů stojí 2000 dolarů.

Nejzájímavější horolezecké oblasti jsou: Tibet – (CTMA), kde je několik 8000 m vysokých vrcholů, mnoho vedlejších vrcholů a řada oblastí, kde je stále ještě možné lézt novými cestami a pokoušet se o prvovýstup.

Xinjiang (CXMA), který má snadné 7000 m vysoké vrcholy (např. Muztagha 7456 m), které dávají též možnost lyžování. Patří sem celá čínská strana oblasti Karakoram, včetně nezelezených stěn K2 a Gasherbrum I a II. Hory Karakoram mají horolezce velmi obtížné výstupové trasy, obtížný je i přístup do oblasti, neboť dvě velké řeky, Shaksgam a Yarkand, nelze v červenci a srpnu překročit. Další částí Xinjiangu, která nabízí horolezecké možnosti, je oblast Tan-Sa-nu. Zde se nalézají 7000 m vysoké vrcholy (Pik Pobedy, Khan Tengri). V oblasti Bogda Ola jsou nižší vrcholy 4000–5400 m vysoké.

Sinchuan (CMA), jenž je známý vrcholem Minya Gongga (7500 m) a řadou nižších hor v její blízkosti. Jsou tu i další oblasti, kde vás čekají např. Gongga Shan, Chula Shan a Siguniang Shan, všechny kolem 6000 m.

Qingai (CMA), jenž má vrcholy 6000–6500 m vysoké. Nabízejí snadné výstupy, ale cesta k nim je dlouhá.

Yunnan (CMA) s nejnámější horou Yulong Peak 5700 m vysokou; další vrcholy 6000–6500 m vysoké leží na hranici s Indií a přístup k nim není snadný.

INDIE

Horolezecké v Indii sleduje Indická horolezecká nadace. Horolezci by měli podávat žádosti ve velkém předstihu. Některé expedice dostaly povolení za 6 týdnů, ale doporučuje se žádat o několik týdnů dříve, neboť žádost musí projít dvěma ministerstvy indické vlády. Pro žádost použijte standardního formuláře. Kromě zdlouhavého schvalování nebyvají se získáním povolení obtížné, pokud vybraný vrchol neleží v blízkosti hranic. Vnitřní omezení údajně již pomínila, ale povolení trvají. V poslední době několik pořízení Indické horolezecké nadace nebylo uznáno místními úřady. Poplatky jsou splatné do dvou měsíců od udělení předběžného povolení.

ubytování a dopravu. Bude patrně vyžadovat v základním táboře kuchaře.

Celní formality jsou dlouhé, únavné a často i nákladné. Vezměte pokud možno všechno s sebou, tak budou formality minimální. Pro vysílačky musíte mít povolení, které vám pošle Indická horolezecká nadace spolu s formulářem pro žádost. Adresa je Indian Mountaineering Foundation, Benito Juarez Rd, Anand Niketan, New Delhi 110 021, India. Fax +91-11-688 3412.

Budete potřebovat speciální „X“ vízum, které se vydává pouze po předložení povolení. Tento požadavek už platí dlouho, ale teprve nyní je striktně prosazován. Ne všechny indické ambasády o něm vědí. Na rozdíl od Nepálu je v Indii téměř nesehnatelná horolezecká výstroj.

Pokud chcete překonat víc než jeden vrchol, poplatek za druhý činí 50 %. I na nižší vrcholy potřebujete povolení. V současné době jsou v Indii 4 trekkingové vrcholy: Stock Kangri v Ladakhu, Ladakhi a vrchol Přátelství v Himachal Pradesh, Hanuman v Uttar Pradesh. Jsou levnější a nepotřebujete styčného důstojníka. Je možné, že budou za trekkingové označeny i další vrcholy. Indická horolezecká nadace vydala velmi detailní seznam požadavků, na jejichž splnění závisí, zda získáte povolení. Zdůrazňuje v něm, že každá změna osoby v expedici, kromě prostého vypuštění jména, musí být předložena indické vládě. Znamená to následný odklad alespoň šest týdnů. Prohlášení obsahuje také doporučení schválených trekkingových agentů a přínaší jejich seznam.

Nejoblíbenější lezecké oblasti jsou Sikkim, Kumaon, Garhwal, Kulu-Lahul, Padar, Zanskar a Ladakh. V Sikkimu zaplatíte navíc mnoho dalších místních poplatků a musíte mít druhého styčného důstojníka. UIAA v současné době tuto oblast nedoporučuje. Lahul, Zanskar a Ladakh jsou méně ovlivněny monzunem a je možné tam lézt i v červenci a srpnu. Přístup z Kašmíru není nyní možný kvůli vnitřním nepokojům. Všechny tyto oblasti mají řadu vrcholů v rozmezí 5000–7000 m, s možností standardních i nových cest. Smíšené indicko-zahraněcké expedice mohou získat povolení ve východním Karakoram, ale

ČESKÉ HOROLEZECKÉ EXPEDICE DO HIMALÁJÍ V ROCE '97

Po poměrném útlumu expediční činnosti na začátku 90. let, v posledních letech česká horolezecká činnost v nejvyšším světovém pohorí opět ožívá. Svědčí o tom i dosti bohatý program připravovaných

expedic v letošním roce. O přípravě dnes již úspěšné expedice na oba Gasherbrumy jsme vás informovali v čísle 2 Dobrodruha. Přinášíme přehled dalších významných akcí, které probíhají nebo jsou připravovány.

NANGA PARBAT (8125 M)

Pod vedením známého českého horolezce Leopolda Sulovského vyrazila dne 25. 6. do Pákistánu skupina horolezců, jejímž cílem byla známá osmitisícovka Nanga Parbat, a to její hroziavá, velmi málo lezená Rupálská stěna. Jedna skupina z expedice plánovala vystoupit Shelovou cestou v levé části stěny, v této skupině byla mimo jiné i známá horolezkyňka Diana Štěrbová. Druhá skupina ve složení

síčovky, se chystá letos na podzim na nepálskou osmitisícovku Makalu (8463 metrů). Vedoucím výpravy je Josef Šimůnek, jeho zástupcem Luděk Ondřej. Kromě nich má být ve výpravě Pavel Břeský, Stanislav Šilhán, Josef Kubíček, Luděk Jirěš a Soňa Vomáčková. Samotný výstup by se měl uskutečnit mezi 12. zářím a 10. říjnem bez použití kyslíkových přístrojů, předpokládá se, že budou postaveny tři výškové postupové tábory.

minu 9. 9.–20. 10. výstup na Cho Oyu. Účast na expedici má být otevřená, tzn. dle přihlášek.

EVEREST '98

Na jaře příštího roku se připravuje velká česká expedice s mezinárodní účastí na Mount Everest. Expedici organizuje Tělovýchovná jednota Everest z Jablonce nad Nisou na počest stoletého výročí horolezectví v Čechách a je ga-

Expedice Everest '98 půjde z Tibetu, a bude tudíž používat jaky.

Zdeněk Michalec a Leopold Sulovský plánovala světový prvovýstup aplským stylem v centrální části stěny, tj. lezení bez umělého kyslíku, fixních lan, vysokohorských nosičů a stabilních výškových táborů. Z Pákistánu přišly zprávy, že ani jedné ze skupin se pro špatné počasí nepodařilo na horu vystoupit.

GARHWAL '97

Ve dnech 15. 8. až 10. 10. je plánována expedice Tomáše Rinna, Filipa Šilhana a Marka Holečka do oblasti Gangotri na horu Bhagirathi III a to Slovinskou cestou v jihozápadní stěně nebo Skotským pílím.

MAKALU (8463 m)

Volně sdružení českých horolezců Himalaya 8000, které v posledních letech uskutečnilo řadu expedic na osmiti-

Závěrem se členové expdce pokusí o sjezd na lyžích z výšky 7,5 tisíce metrů. Himalaya 8000 již uskutečnila čtyři expedice do centrálního Himaláje. V roce 1993 to bylo na Cho Oyu, o rok později na Dhaulághirí, v roce 1995 na Shisha Pangmu a v roce 1996 na Manaslu. Úspěšná byla expedice na Cho Oyu a Shisha Pangmu.

MAKALU II (7678 m)

U příležitosti 35 výročí založení pořadí horolezecký oddíl TJ Baník 1. máj Karviná ve dnech 2. 9. až 20. 10. expedici na Makalu II. Vystupovat by se mělo normální cestou a do expedice bylo přihlámeno 12 členů.

CHO OYU (8201 m)

Již zmíněná Himalaya 8000 pořádá ve spolupráci s expediční komisí ČHS v ter-

rantována Komisí výkonostního horolezectví České republiky a Slovenska.

Expedici vede Zdeněk Hrubý, technický vedoucí expedice je Stanislav Šilhán. Za členy expedice je zatím přihlášeno celkem 18 členů. Mezi dosud přihlášenými členy je jeden Brit a čtyři Slováci. Je naplánováno, že se uskuteční paralelní výstupy na vrchol přes severní sedlo a prvovýstup po severním hřebenu – obě cesty z tibetské strany.

Součástí expedice Mount Everest '98 by měla být i výprava vysokohorských turistů, která dosud není plně konstituována. Turistům by mělo být umožněno se zvláštním povolením navštívit jinak nepřístupná místa – předsumutý základní tábor expedice ve výšce 6400 metrů přímo pod severním sedlem. V programu je i návštěva základních táborů pod Shisha Pangmou a Cho Oyu a rovněž návštěva Lhasy.

ČESKO-SLOVENSKÉ VÝSTUPY NA OSMITISÍCOVKY DO ROKU 1996

ČESKÉ VÝSTUPY

MT. EVEREST	(8848 m)	Sulovský (1991) Nežerka (1996) Rakoncaj (1983 a 1986)
K2	(8611 m)	Rakoncaj (1983 a 1986)
Kančendžanga	(8586 m)	–
LHOCE	(8516 m)	–
Lhoce Šar	(8400 m)	Stejskal, Rakoncaj (1984) Schubert (1976)
MAKALU	(8463 m)	Sulovský (1993) Stejskal (1985) Rakoncaj (1990) Hrubý, Kamarád, Šilhán (1994) Drda, Louka, Myšík, Srovnal (1995) Bečák, Otta (1996)
CHO OYU	(8201 m)	Rakoncaj (1990) Hrubý, Kamarád, Šilhán (1994) Drda, Louka, Myšík, Srovnal (1995) Bečák, Otta (1996)
DHAULÁGHIRÍ	(8167 m)	Jakeš, Stejskal, Šimon (1984) Sulovský, Šilhán (1990) Rakoncaj (1989)
MANASLU	(8163 m)	Nežerka, Rakoncaj (1992)
NANGA PARBAT	(8125 m)	Rakoncaj (1988)
ANNAPURNA	(8091 m)	Martiš, Nežerka (1988)
Gasherbrum I	(8068 m)	–
BROAD PEAK	(8047 m)	Rakoncaj (1986)
SHISHA PANGMA	(8046 m)	–
– Centrální	(8013 m)	Rakoncaj (1990) Šilhán, Rypl (1995) Šimůnek, Skřivánek (1995)
GASHERBRUM II	(8035 m)	–

SLOVENSKÉ VÝSTUPY

MT. EVEREST	(8848 m)	Demján, Pšotka (1984) Just (1988)
K2	(8611 m)	Božik (1986)
KANČENDŽANGA	(8586 m)	Pšotka, Záhoranský (1981)
LHOCE	(8516 m)	Becik, Just (1988)
Lhoce Šar	(8400 m)	Božik, Demján (1984)
MAKALU	(8463 m)	Kriššák (1976) Štěrbová (1984) Becik (1985) Hromádka, Kardhorád (1995)
CHO OYU	(8201 m)	Demján (1988)
DHAULÁGHIRÍ	(8167 m)	–
MANASLU	(8163 m)	Fiala, Orolin (1971)
NANGA PARBAT	(8125 m)	–
ANNAPURNA	(8091 m)	–
GASHERBRUM I	(8068 m)	R. Gálffy, Šoltés, Urbanovič ml. (1988)
BROAD PEAK	(8047 m)	–
SHISHA PANGMA	(8046 m)	–
GASHERBRUM II	(8035 m)	Sluka, Šperka (1996) Klembarová, Štěrbová (1988)

Údaje jsou použity z výborně udělané ročenky Milana Vranky Horolezectvo '96, která vyšla ve slovenském nakladatelství Vranka Šport. Výstupy v letošním roce shrneme na přelomu roku 97/98. Národnost horolezců v těchto tabulkách je členěna dle následujícího kritéria: do vzniku samostatných států 1. 1. 93 je brána v potaz národnost, a proto mezi Slovaky figurují Štěrbová a Záhoranský, kteří žili dlouhodobě v Čechách, a mezi českými horolezci zase Jakeš, Martiš a Stejskal, kteří v době svých úspěšných výstupů žili v SR. Po rozdělení ČSFR Štěrbová a Záhoranský přijali české občanství, Martiš má české občanství a Jakeš a Stejskal slovenské.

PODMÍNKY...

(Dokončení ze str. 6)

výstupů na vrcholy pod 6000 m a pro malé expedice. Z bezpečnostních důvodů byly nedávno zamítnuty expedice na Chogolisa a vrchol ledovce Baltoro, neboť jde o oblast sporů mezi Indii a Pákistánem. Z důvodů ochrany životního prostředí jsou zavřena údolí Hushe a Ailing, kde přišlo mnoho nekontrolovaných expedic způsobilo značné poškození.

Je nutné věnovat pozornost pečlivému sepsání členů skupiny, neboť pozdější změny mohou způsobit problémy. To se týká i data příjezdu. Každá expedice musí mít stýčný důstojníka, většina z nich jsou armádní důstojníci. Věnujte pozornost nařízením o jejich vybavení, tarifech a termínech plahy a z důvodů bezpečnosti o vztazích mezi stýčným důstojníkem a vedoucím expedice. Mějte na paměti, že Baltoro a další oblasti severovýchodně od Skardu jsou blízko válečných zón. Chovte se obezřetně. Vojevodní důstojníci jsou na to pochopitelně citliví.

Pečlivě prostudujte pravidla o ochraně životního prostředí. Částka, kterou budete muset složit, činí 200 dolarů. Udělejte vše pro to, abyste životní prostředí podpořili a nezničili, vy i členové vaší skupiny, nosiči a všichni ostatní.

Přistupujte citlivě k místním rozdílům v chápání priorit. Záloha 1000 dolarů bude ztracena, pokud za sebou necháte odpadky. Expedice skládají smluvně 4000 dolarů pro použití helikoptéry. Je dobré se pojištit proti ztrátě, kdyby se záchrana ukázala být potřebnou. Nosiči a stýční důstojníci mohou být pojištěni vládním pojišťovatelem v Pákistánu. Směrnice o nájímání nosičů a zvyklosti při placení nosičů z každé vesnice mohou být spleťtí. Expedice, které vážně pochybují o své schopnosti poradit si s tím (např. kvůli jazykovým problémům), by měly najmout některou z vládou schválených agentur. Ty obvykle mají místní lidi, kteří si poradí s potížemi a zajistí dopravu. Stýční důstojníci obvykle pomohou, ale nemusejí znát místní jazyky a zvyky natolik dobře, aby se obešli bez rady.

Kromě vrcholů všech výšek nabízí Pákistán v oblasti ledovce Baltoro mnoho dalších horolezeckých příležitostí. Krásné technicky náročné vrcholy jsou v oblasti ledovce Batura. V údolích na jižní straně Karakoramů jsou vynikající možnosti k lezení na vrcholy kolem 6000 m, stejně jako ve vzdálené oblasti Shimshal. Zajímavá místa najdete i na ledovcích Biafo–Hispar mezi Balistánem a Hunzou. (UIAA)

HIMALÁJ – GEOGRAFIE A GEOLOGIE

Himaláj se rozkládá na území Indické republiky, Pákistánu, Číny, Nepálu a Bhútánu:

délka	2500 km
největší šířka	300 km
rozloha	500 000 km ²
sněžná čára	4700–5200 m.n.m.

V Himaláji leží deset osmitisícových vrcholů (zbylé čtyři jsou v Karakoramě) s tímto pořadím:

1. Mount Everest
2. Kančendžanga
3. Lhoce
4. Makalu
5. Dhaulághirí
6. Manaslu
7. Cho Oyu
8. Nanga Parbat
9. Annapurna
10. Shisha Pangma

Název nejvyššího horstva – Himaláj – se skládá ze dvou slov: „himam“ – což znamená sníh, a „alajah“ znamenající útočiště. Tyto hory se tedy nazývají „Útočiště sněhu“. Je to jistě velmi výstižné a přirozené, protože z indických nížin bylo vidět jen ježky vrcholky věčně pokryté sněhem.

Himaláj vznikl pohybem hmot zemské kůry, které se jako obrovské deskové

přikrovy na sebe nasouvaly a vršily do obrovských výšek. Tak vzniklo a zkamenělo ono „Čelo příboje moře hor – Ságarmátha“, jak Nepálci nazývají nejvyšší horu světa, ale jak by se mohlo také nazývat celý Himaláj.

Nasouváním a překrýváním přikrovů zemská kůra v oblasti Himaláje velmi zbytněla, a proto také nikdy neprozrazily na povrch žhavé horniny zemského nitra. Nesou tu tedy například, na rozdíl např. od Kavkazu, patrně žádné stopy sopečné činnosti. Geologicky jsou Himaláje velmi mladé. Jejich stáří dosahuje asi 30 milionů let a jsou stále ještě ve fázi vršnění, což znamená, že horotvorné procesy v něm převažují nad erozí vodou a větrem.

Za důkaz trvání horotvorného procesu se považuje fakt, že Vysoký Himaláj není hlavním rozvodím, nýbrž, že největší řeky pramení na severní straně a prorážejí si cestu mohutnými hluboko vřazanými a neschůdnými kaňony. Existuje jediná přijatelná domněnka, a to, že řeky jsou mladé „Útočiště sněhu“. Je to jistě velmi výstižné a přirozené, protože z indických nížin bylo vidět jen ježky vrcholky věčně pokryté sněhem.

Mohutný horský masiv Himaláje není jednotlivý. Skládá se z řady různých dlouhých a vysokých pásem. Postupujeme-li od Indické nížiny k severu, setkáme se nejprve s pásmem Šiválak – je 10 až 40 km široký, nedosahuje výšky ani 2000 m a má mírné svahy. Dalším pásmem je Malý Himaláj. Je přes 60 km široký a na západě přesahuje hranici 4000 m. Také tyto hory mají mírné svahy a jsou zalesněny a poměrně hustě osídleny.

Pásmo Vysokého Himaláje se táhne ještě dále na sever. Toto pohorí nebetýčných, věčným sněhem a ledem pokrytých štítů, tvoří mohutný oblouk dlouhý 2500 km. Na západě je uzavřeno údolím řeky Indus a od východu údolím Bráhmputry.

Z horolezeckého hlediska se do Himalájského horolezení počítá i zdlouhání vrcholů v pohorí Karakoram, které však v řadě odborných geografických či geologických publikací bývá uváděno jako samostatné horstvo. V tomto pohorí najdeme další čtyři osmitisícovky v čele s druhou nejvyšší horou světa K2:

1. K2
2. Gasherbrum I
3. Broad Peak
4. Gasherbrum II

Téměř 200 kilometrů nad severním polárním kruhem leží ve Švédsku laponská vesnice Jukkasjärvi, což prý v překladu znamená něco jako tržiště – místo setkávání. Již od 16. století, kdy tato oblast ještě nebyla osídlena, se zde totiž každý první víkend v srpnu setkávají obchodníci z celé Skandinávie na tradičním trhu. Dnes zde již několik let stojí Ice Hotel, největší ledové iglú na světě.

NEJVĚTŠÍ IGLÚ NA SVĚTĚ JE HOTELEM I KAPLÍ

Místní řeka Torne na severu zamrzá pomalu, protože se na ní tvoří hladký a křišťálově průhledný led. Nápad stavět z tohoto materiálu iglú jako hotel dostal Yngve Bergkvist, místní občan, který miluje přírodu, rád se v ní pohybuje a rád spí pod širým nebem. Od začátku devadesátých let vždy v listopadu po zamrznutí řeky začne stavět Ice Hotel, přičemž každý rok zvětšuje jeho rozměry a zdokonaluje interiér.

Stavba pro zimní sezónu 1996–1997 zahrnovala prostory o rozloze 1200 čtverečních metrů, skládala se z 1000 tun ledu a 2000 tun sněhu, navršeného sněhovými děly na ledové kvádry. Stála až

do května, kdy postupně roztála s oblohou.

JAK TAKOVÉ OBŘÍ IGLÚ VYPADÁ A JAK SE V NĚM ŽIJE?

Bez ohledu na venkovní teplotu, která někdy klesá i pod –30 stupňů, je v iglú stabilně kolem –5 stupňů, s nepatrnými odchylkami podle počtu lidí v místnosti (člověk prý vydává tepelnou energii zhruba jako jedna svíčka).

Největšímu sálu dominuje bar, kde se drinky pijí ne s ledem jako v jiných barech, ale přímo z ledu. Použité hranaté ledové „skleničky“ se pochopitelně nemývají, ale štosují na sebe a vytvářejí tak jakési zvláštní „krápníky“.

Protože hlavním sponzorem Ice Hotelu je společnost Absolut, v uplynulé sezóně byl bar vylesán ve tvaru obrovské láhve vodky této značky a zapsán do Guinnessovy knihy rekordů (výška pět metrů, váha osm tun). Letos sice nebylo čelo baru tak vysoké, ale o to delší měl nálevný pult, aby se k němu vešlo hodně hostů.

Kdo si však neschová drobné mince vrácené barmanem, může o ně snadno přijít. Mezi cizími měnami nevrátě čelo baru tak vysoké, ale o to delší měl nálevný pult, aby se k němu vešlo hodně hostů. Kdo si však neschová drobné mince vrácené barmanem, může o ně snadno přijít. Mezi cizími měnami nevrátě čelo baru tak vysoké, ale o to delší měl nálevný pult, aby se k němu vešlo hodně hostů.

JAK SE SPÍ V IGLÚ

Většina turistů si přijede Ice Hotel pouze prohlédnout, jen malé procento návštěvníků v něm také přespí. Lůžková kapacita se i během sezóny pružně přizpůsobuje poptávce. „Když je zájem, není problém přistavět do druhého dne další apartmá,“ říká průvodkyně Heidi. Ve dvoulůžkové ložnici se platí 680 SEK, ve čtyřlůžkové 550 SEK za osobu a noc. Nad ledovým ložem je deska z jedlového dřeva pokrytá sobí kůží. Na té se spí ve spacím pytlí s vyměnitelnou prací bavlněnou vložkou.

Před ulehnutím ke spánku se host nejprve vypojí v sauně, která těsně sousedí s ledovou stavbou. V šatně si pak na sebe vezme pyžamo či jiný lehký spací úbor a s přehozenou bundou či v kombině přebehne do ložnice. Svrchní oděv sroluje na dno širokého spacího pytle, takže ráno má nepřijemně studený jen

rání prachu se z hotelu vyváží přebytečným sněhem a ledem.

Každý host může dát průchod své fantazii, výtvarně se vyzít a doplnit pohledku lidové tvořivosti v podobě různých zvířátek, postav i předmětů vyřezaných z ledu. Pokud má zájem, dostane k tomu účelu vhodný opracovávací nástroj. Profesionální umělci představují svá díla ve výstavní síni.

LEDOVÉ SVATBY A KŘTINY

Součástí Ice Hotelu je i kinosál a kaple, kterou každý rok znovu vysvěcuje arcibiskup z Kiruny. V ledové kapli farář nabízí „vřelá slova a horoucí srdce“. Věřící i nevěřící sedí na lavicích z ledu. Pofádají se zde nejen pravidelně mše, ale také svatby a křtiny. Mezi snoubenci bývají často cizinci. Miss Švédska se v Jukkasjärvi vdala za občana USA, kolona se tu svatba japonská, německá,

americká i brazilská. Svě „ano“ si do švédského iglú nedávno přijeli říci snoubenci až z Nového Zélandu.

Návštěvníci Jukkasjärvi, kteří chtějí pobýt v krásné laponské přírodě, ale zrovna příliš netouží po nocování v iglú, si mohou pronajmout řadovou dřevěnou chatičku hned vedle Ice Hotelu. Každá má obývací s kuchyňskou koutem, dvě ložnice, koupelnu, WC, telefon, teplou vodu a je v ní teplo jako v paneláku. Pár kroků od iglú je v nízkém dřevěném objektu také klasická skandinávská restaurace. Od stavení ke stavení se místní lidé nejčastěji pohybují na zvláštních saních podobných koloběžce.

ALENA DRÁBOVÁ

Z dějin dobrodružství • Z dějin dobrodružství • Z dějin dobrodružství

Dobrodruhově a odvážlivci, kterým věnujeme náš seriál, žili v každé době. Také příběh a životní osudy jednoho z nich, Johna Smithe, zcela přesahují rámec běžného

života. Sahají daleko zpět do historie, až na počátek 17. století a jsou nerozlučně spjaty se založením první britské osady v Severní Americe. Odvážný Smith

vyhledává dobrodružství, touží po poznání, ale zároveň je i zodpovědný, tedy takový, jaký by měl každý opravdový dobrodruh být.

John Smith se narodil v rodině anglického řemeslníka někdy na konci sedmadesátých let šestnáctého století. Anglie tehdy již vzkvétala, ale na rozdíl od bohatého španělského království nevlastnila žádné zámořské kolonie. Vědoma si toho, že nastala doba rozhodující o osudch Starého a Nového světa, chystala se Španěly předejít rozhodujícím úderem. Královna Alžběta si pro splnění tak náročného poslání vybrala dobrodruha a mořeplavce Waltera Raleigha a pověřila ho úkolem získat pro Britý severoamerický kontinent. Dvakrát se mu tento záměr nepodařil, ale jeho cestami zájem o indický kontinent jen vzrostl. Když dne 26. dubna 1607 přistáli u amerických břehů první osadníci, čehož se Raleigh již nedomníval, byl mezi nimi i John Smith. Případlo mu čestné poslání stát se v nové osadě Jamestown správcem.

Smith v té době, ač mlád, měl za sebou život plný napínavých peripetii. Svě rodiče záhy ztratil a samotaj přivědla na moře, neboť chtěl na vlastní oči spatřit cizí země. V patnácti letech se nechal ve Francii naverbovat k vojákům, o dva roky později sloužil v holandském vojsku a nakonec zakotvil v Uhrách ve službě císaře Rudolfa II. V boji s Turky se mladý Smith vyznamenal statečností natolik, že získal hodnost kapitána. V jeho životopise se o oně události nachází záznam. Prý tehdy turecká posádka navrhla svému uherským nepřítelům u jednoho obléhaného města jakýsi „rytířský turnaj“ mezi zástupci obou armád. Odvážný Smith se přihlásil bojovat proti pašovi a naštěstí pro něho bylo jeho kopí rychlejší než soupeřovo. Boj však neskončil, neboť pašův sluha chtěl smrt svého pána pomstít. Dopadl stejně. Smithe za hrdinský čin povýšili do rytířského stavu a na paměť vítězství se v jeho erbu vyjmají dvě useknuté turecké hlavy. Pak jej štěstí na nějaký čas opustilo a on se při jedné z potyček dostal do tureckého zajetí. V Cařihradu žil zpočátku celkem příjemně jako otrok jedné mladé dámy, pak se dostal do strasti plné služby na venkov. Touha po svobodě mu dodávala sílu a v úpravě se naskytla vhodná příležitost, využil ji. Neváhal zabít svého pána a uprchl. Přes Evropu se dostal do Maroka, přečkal na francouzské lodi několik bouří i námořních bitev a jako pětadvacetiletý, již zkušený

mladý muž, se vrátil zpět do Anglie. Tehdy se psal rok 1604.

Doma v Anglii Smith naslouchal zprávám o kolonizačních pokusech v Americe, rozmlouval s námořníky, kteří už Virginii navštívili a při jeho fantazii se celkem snadno dostal „do zajetí představitel krásy krajiny, nesmírné rozlehlosti jejich lesů a bohatství ryb ve vodách.“ Alešpoň tak si to poznamenal do svého deníku. Byl ochoten pokusit se s ostatními o vybudování nové osady.

Když Alžběta nastoupce král Jakub I. vydal v roce 1606 patent, v němž povolil osady v Americe zakládat, nic již nestálo v cestě. Ani požadavek krále, který si vymínil, že pětina výnosu ze zlatých a stříbrných dolů, o jejichž existenci se vůbec nepochybovalo, bude patřit jemu.

Malá flotila i se Smithem na palubě vyplula stejným směrem jako kdysi Kryštof Kolumbus – nejprve ke Kanárským ostrovům, pak k Západodindickým ostrovům a nakonec přistála u břehů Virginie. Úkolem nových přistěhovalců bylo nejen založit osadu, ale rovněž prozkoumat pevninu a hlavně objevit zlato. Nejprve však museli najít vhodné místo, kde osadu zřídit. A to se jim, po sedmáctidenní plavbě po proudu řeky, kterou místní Indiáni nazývali Powhatan, skutečně podařilo. Na počest krále Jakuba I. nazvali novou osadu Jamestown. Území, v němž se usídlili, bylo součástí tzv. Powhatanovy konfederace, tvořené čtyřiašedesáti algonkinyk obyčejnými indiánskými kmeny, v čele s největším náčelníkem Powhatanem. Zprvu se zdálo, že Smith vychází s Indiány ve vztárech dobře. Ti dokonce přinášeli bělohochům potraviny a směňovali je s nimi nebo prodávali. Smith zařídil nejnětější a brzy novou osadu s několika lidmi opustil, aby se vydal na průzkum. Osadníci se však nedokázali vyrovnat s těžkými podmínkami a už v prvních měsících jich mnoho zemřelo. Navíc nikdo z nich

nemyslel na budoucnost a ani nechtěl pracovat, přece jim v Evropě slibovali velké bohatství, takže se postupně stávali závislejší na pomoci Indiány. Smith je přiměl postavit alespoň sruby, aby přečkali zimu.

Časem se vydal s několika dalšími opět na cestu do vnitrozemí, aby zajistil osadě lepší živobytí. Zatímco při prvních cestách potkávali mírumilovné Indiány, tentokrát narazili na nepřátelské kmemy, které Smithovu skupinu přepadly a jeho osobně zajaly. Ve Smithově deníku stojí: „Vodili mě privázáno ke dvěma silným

ny tomahawk. Luky drželi v rukou, ve vlasech měli zapletené sušené ptáčí kůže s rozčatými křídly...“ Indiáni ho skutečně vodili od vesnice k vesnici a nakonec, po poradě bojovníků, ho čekala smrt. Už ležel spoutaný na dvou obrovských kamenech a nad ním dva indiánské bojovníci s kamennými tomahawky se chystali roztržít mu lebku... Tu se k němu vrhla indiánská dívka, položila svou hlavu na jeho, čímž ho podle indiánských zvyků prohlásila za svůj majetek a byl zachráněn. Nikdo se neodvážil postavit proti, ta dívka byla totiž nejmilejší

kladu. Smith se vypravil po řece znovu do vnitrozemí a přivezl tři lodě plné potravin, ale situace se časem opakovala. Nedostatek potravin, vzpoura, nová výprava, nesnáze s Indiány. S příjezdem nových osidlenů nastaly nové starosti, v osadě se šířily zlořády. Smith byl zdrčen. Břímě odpovědnosti z něho nenadále sňala událost, při níž měl dokonce přijít o život... Jakýsi německý se pokusil Smithe ve spánku zabít, když zapálil váček se střelným prachem u jeho pasu. Smith musel být s těžkými popáleninami dopraven do Anglie.

Jeho dobrodružný život však neskončil. Sotva se uzdravil, přidal se opět k jedné obchodní výpravě směřující do Nového světa. Loď však byla přepadena francouzskými piráty a Smith zajat. Nedobrovolně se s nimi účastnil různých bitev i lupějí až do té doby, než se mu podařilo uprchnout. Musel mít dobrého anděla strážného, neboť kráček po jeho útěku byla pirátská loď potopena.

A jaký osud sdílela zatím indiánská dívka Pocahontas? Proradní osadníci usoudili, že když dívku zajmou, zaplatí za ni její otec – indiánský náčelník – výkupné. Nestalo se tak, ale Pocahontas držená v Jamestownské věznici se zalíbila jednomu počestnému osadníkovi. Jmenoval se John Rolfe a Virginie mu vděčí za své největší bohatství – tabák. Rolfe začal totiž pokusně pěstovat novou odrůdu, která záhy vytlačila všechny ostatní druhy tabáku z anglického trhu. Její zvláštní vůně je dnes v celém světě známá pod názvem „Virginina“. Po čase se s Pocahontas oženil. Dívka se zatím naučila anglicky, stala se křesťankou a se svým mužem odjela na návštěvu do Anglie. Tam se ještě jednou, velmi krátce, zkřížili její osud s osudem Johna Smithe. Nešťastná Pocahontas se v Evropě nakazila neštovicemi a záhy zemřela.

A co John Smith? Některé prameny tvrdí, že zemřel jen o několik let později, rovněž ještě mlád, v jiných se dočítáme, že se dožil padesátí tří let. Žil prý osaměle a opuštěně, kouřil dýmku z virginiským tabákem a vyprávěl mladým o svých neuvěřitelných dobrodružstvích. Příliš mu nevěřili a přitom jeho zkušenosti z nového světa dluhly mohly zkusodem velmi prospět. Jistě je, že do Jamestownu se již nikdy nevrátil.

MILENA BLÁŽKOVÁ

DOBRODRUH A RYTÍŘ JOHN SMITH

Stará rytina ukazuje Smithe v nejdramatičtějším okamžiku jeho života – před jistou smrtí ho zachránila indiánská dívka Pocahontas.

dívčích, zatímco ostatní dábselsky pomalovaní Indiáni kolem mě v kruhu tančili. Ženy a děti udivené ztraly na podobného bělocha. Pak mě spoulnali a posadili do svého středu. Tančili kolem mě, vyráželi pevně zvuky a výkřiky. Byli velmi podivně pomalovaní a každý z mužů měl na zádech toulec se špy a kamen-

náčelníkovy deera. A tehdy se zrodil příběh o indiánské princezně Pocahontas a britském rytíři, který známé dnes v mnoha romantických podobách.

Když se Smith vrátil do Jamestownu, naskytl se mu neutěšený pohled. Osada žila pouze z toho, co jí odvážděly sousední indiánské vesnice a byla v úplném roz-

Jak jste se mezi kočovné kmeny vůbec dostala?

Většinou na pozvání nebo doporučení někoho z jejich známých nebo členů rodin. Pokud toto máte, příjemno Vás jako hosta a oblibí-li si vás, živí třeba několik měsíců, než se rozhodnete odejít. Toto doporučení přitom můžete získat všelijak. Třeba ve vlaku, když cestujete po Rusku. Na vlastní místo jsem se já osobně dostávala vlakem do Krasnojarska a odtud různými cestami, např. lodí či místními helikoptéry. Místní lety vyrazila do vesnic nebo k jednotlivým kočujícím rodinám. Músím ovšem zdůraznit, že je k tomu potřeba za prvé hodně peněz (každá cesta mě

Živili vás kočovníci bez náhrady?

Ano, v rámci pohostinnosti. Brzy jsme se spřátelili. Samozřejmě jsem se snažila být co nejvíce nápomocná a zapadnout do chodu příslušných rodin. Zpočátku jsem dělala ženské práce v čum (stan sibiřských kočovníků – pozn. red.). Tyto národy mají přísně rozdělené ženské a mužské práce a ženy tráví větší čas doma. To mně, příznám se, moc

začátku nelibě nesli. Nakonec mi to však dovolili – opravovala jsem u Evenků ohrady pro soby, jezdila na sobech a starala se o ně. Měly se mě v zásadě legraci. Později jsem se v tajze setkala i se ženami, které chodily na lov.

Čím se živi kočovníci?

Masem a zase masem, samozřejmě hlavně sobím. Vitamíny získávají ze sobích vnitřností a krve. Jinak trhají asi tři

kvalitu chovu. Rodinné vztahy však fungovaly a lidé věděli o svých příbuzných, i když o nich dostávali zprávy třeba jednou za pět let. Rozbitá byla samozřejmě i kultura jednotlivých národů a stávalo se, že jsem jim jako etnografka pro zábavu vyprávěla jejich vlastní pohádky.

Nyní se púda i sobi vracení zpět do jejich rukou, ale je tu problém, že je nemá kdo obhospodařovat, protože většina pú-

Jak jste v takových podmínkách přežila?

Snažila jsem se dostat do rodin, které nepijí, ale samozřejmě jsem se s tím občas střetla i já. V jedné vesnici, kde mi přidělili samostatný dům, se do mě například zamiloval osamělý muž, který se na mě v podnapilosti dobýval sekerou. Naštěstí ho místní obyvatelstvo zkontrolovalo. Jindy jsem žila v tajze u starých sedmdesátiletých manželů. V prvních týdnech, když jsem k nim přiletěla, měli bohužel dost alkoholu, a tak byli neustále podnapilí. Rozhodla jsem se, že sama odejdu přes tajgu, ale poté, co jsem usnula na břehu řeky a po probuzení jsem všude

PAVLÍNA BRZÁKOVÁ: NA SIBIŘI POTŘEBUJETE TRPĚLIVOST

Pavlna Brzáková, studentka posledního ročníku etnografie na Filosofické fakultě UK, žila v letech 1991 až 1995 každý rok několik měsíců ve vesnicích nebo rodinách původních kočovných kmenů střední Sibiře. V roce 1991 strávila čtyři zimní měsíce ve vesnici Burjatů v Sajanském pohorí, v dalších třech letech pak byla každé léto u Evenků na pomezí Západosibiřské nížiny a Východosibiřské vrchoviny, v roce 1995 prožila několik letních měsíců na jensejském severu u Něnců. Hovořili jsme s ní o životě v tajze i o původních obyvatelích Sibiře.

Rodina Kajárinových nedaleko hraniční řeky Lajdy.

stála 30 až 40 tisíc korun) a za druhé značnou trpělivost. Neexistuje zde žádná pravidelná doprava a k jednotlivým místům na Sibiři se dostáváte spíše náhodně dopravními skoky třeba po sto kilometrů, přičemž je zde řada několika-denních prostojů. K jednomu kmeni jsem se dostávala měsíc. Co se týče helikopter, ty tu vykonávaly určité „humanitární“

nesedlo. Nejhorší to bylo u Burjatů, kde jsem byla v zimě a ven jsme kvůli mrazu takřka nevycházeli. Já sama jsem vyradila venku na mrazu s beranicí a vaťákem, které mi dali, maximálně dvě hodiny nepřejít. Ale ani Burjati nevydrželi o moc déle.

Na všech cestách jsem se postupně snažila dělat i práce venku, což muži ze

druhy rostlin a pečou placky. Potraviny uchovávají ve zvláštních přírodních lednicích – na Sibiři lze totiž vzhledem k většinou promrzlé půdě pouze vykopat díru a tu přikrýt. Nezdívka však také používají konzervy.

Existují zde pevné kmenové vazby a hierarchie a chrání si kočovnické území?

I když lze zhruba vymezit oblasti, na nichž např. žijí Evenkové, Dolgani atd., hranice nejsou pevné a obyvatelstvo je dosti promíšené. Velké vesnice, které mají třeba 5000 obyvatel, jsou určitým kosmopolitním světem, v němž žije jednak původní obyvatelstvo různých kmenů, dále Rusové, kteří jsou buď lovci nebo bývalými trestanci, a pak řada dobrodruhů z celého bývalého SSSR – Lotyšů, Estonců, Kazachů, Ukrajinců atd. Je zde řada smíšených manželství všeho druhu a poměrně tolerantní národnostní atmosféra, nicméně Rusy místní obyvatelstvo přilíbí v lásce nemá a říká jim Luča. Mají na to jedno takové pořekadlo: pes je člověk, sob je člověk a Luča je Luča. Mimochodem, žádná žena zde nemusí mít obavu o to, zda se vdá, neboť je zde výrazně více mužů. Ti, na které ženy nezbyly, často vydávající celé dny u řeky a zapíjejí žal.

Rodové vztahy založené na půdě a rozhodování stařešínů byly v uplynulých desetiletích po zavedení sověho rozbití. Všichni sobi byli sověhozíni a rozhodování o nich bylo podřízeno předsedovi sověhozíni. Kočovníci nemohli soba dokonce ani zabít pro maso, či pro

vodního obyvatelstva, včetně žen, pije. A to tak, že si to ani neumíme představit. Dokud mají alkohol, jsou celé rodiny schopny být týdny i měsíce nepřetržitě „v lihu“, nevycházet vůbec z domova a o nic se nestarají. Pádu pak často prodávají Rusům. V podnapilém stavu jsou často zvláště muži zájící sami agresivní.

kolem sebe měla čerstvé medvědí stopy, jsem se raději vrátila. Naštěstí alkohol došel a pak to byli velice příjemní lidé.

Jaká v tajze čhají nebezpečí?

Kromě medvědu vlci, ale na ty mají kočovníci vycvičené psy. Nejnebezpečnější jsou sobi samci v době říje, kdy útočí na vše, co se hýbe. I když většina samců je kastrovaná a na chov jsou ponecháváni dva nebo tři z nich, musíte být stále ve střehu, aby jste se nedostal k samci v říji a aby mezi vámi vždy něco bylo, např. strom. Úplnými dravci jsou potom komáři, kteří jsou zde v létě pořád v každou denní či noční hodinu a proti kterým je jediná ochrana – být stále od hlavy k patě oblečen, nemít ani jedno místo odkryté a na obličej nosit sítku. I z tohoto důvodu tu hygiena není právě nejlepší a příznám se, že jsem se třeba dva měsíce nemyla.

Co si berete na své cesty?

Každý rok jsem měla batoh menší a menší, vozila jsem hlavně dárky – jehly, nitě, korálky, posvěcené křížky, tabák, fajfky, zapalovače, nože (i když s těmi může být na celnici problém). Pro svoji osobní potřebu pak každopádně vaťák, dvojce manšetráky, včelařský klobouk, rukavice, čepice, spacák. Co se týče peněz, pak na dopravu je samozřejmě potřebujete, na místě jsou však cenné především naturalie.

MILOŠ KUBÁNEK

SOSNOVEJ BOR

Botulu byl malej chlapec. Matku už neměl. Zabí mu jí medvěď šatún. To je takovej medvěď, kterej v zimě nespí. Toul se a vraždí všechno, co mu přijde pod tlapu. Botulu žil sám s otcem na konci vesnice. Měl jen dva učagy a jednu sobí krávu. Chystala se brzy vrhnout. Otec chodil na lov. Byl dobrej lovec. Možná až moc dobrej. Ledasko ho neměl rád, ale to Botulu vědět nemoh. Byl ještě malej, pamatoval šest zim. Říkali o něm, že se narodil v tom roce, kdy bylo obzvlášť moc vlků. Tenkrát přišel jejich rod o dobrou polovinu stáda. Rok od roku to bylo horší a horší. Sobí teď zůstala jen hrstka. Psy už taky neměl. Někd jim je otrávil. Jejich čum byl ubohé, scházela mu ženská ruka.

Botulu už ani nevěděl, jak jeho matka vypadala. Věděl jen, že tenkrát, když se to stalo, byla nemocná. Asi jí předkové chtěli vzít k sobě.

Jednou ráno, když ještě slunce spalo, otec řek rozespálmému Botulu: „Synku, dneska půjdu klást železa podél naší trapy. Budeš několik dnů sám. Jíst máš co. Sušenou rybu. Je tam i solená, ve sklípku. Oma je už tvrdě, můžeš si ho rozmocti v troše sobího mlíka. V póta zůstala chulikka. Uvař si z ní polívku. Čtyřikrát slunce zapadne, než se vrátím. Zatím tady zůstaň, čekej na mě. Bůh ti pomáhej!“

Botulu byl až po bradu zalezle v chulle. Sotva se na otce podíval. Oči se mu spánkem zavíraly. V koutku srdce mu bylo smutno. Strach z několikaletní samoty ho tísnil. Nechtěl být sám, ale musel. Žít ve dvou, když byl tak malej, byl těžké. Bez psů byl ještě těžší. O otce se bál. Pes, to jsou už navíc. Nažene strach i medvěduška. Bez psa je v tajze těžko. Otec syna pohladil po hlavě. Zamřil na vřech. Brzy ho tajga pohltí.

Uběhl první den. Pak druhý. Slunce Dilača se klonilo k západu. Botulu dovařil polívku, našil jí do misky, uskrákal a koukal do ohně. Oheň praskala. Bylo teplo. Uběhl první den. Pak druhý. Slunce Dilača se klonilo k západu. Botulu dovařil polívku, našil jí do misky, uskrákal a koukal do ohně. Oheň praskala. Bylo teplo.

Stěny čumu ho dobře chránily před studeným větrem. Kolem nehluchně proletěla sova. Dnešek byl větrnej, zejtek bude ták. Botulu měl strach jako zajíc. Ráno tady byly děti. Chtěly, aby s nima šel na řeku. Nechtěl. Bude čekat. Až přijde otec, pak půjde. Ale teď ne. Oči se mu zavíraly, usnul. Usnul v sedě, tak jak byl.

Ráno ho bolela hlava. Do večera ještě pospával. Čekal otec. Ten nepřišel ani v noci. No nic, přijde ráno. Ale ráno nepřišel zas. Tak uběhl další den. Pak druhý, třetí... Po oči ani slechu. Botulu si zoufal. Prestal jíst. Nevěděl si rady. Nikoho už neměl. Pátek den se rozhod. Jedinej, kdo mu může pomoci, je jednoooký šaman. Ten ví všechno na světě – tak mu to alespoň otec tvrdil. Třeba teď jeho otec někde leží a potřebuje pomoc.

Botulu sebral trochu zbytlí chulikka a šel k šamanovi. Jeho čum stál přesně na opačné straně tábořiště. Byl trochu stranou. Šaman chtěl svůj klid. Botulu nahádnul dovnitř. Prosil, jestli může vstoupit. Šaman seděl se zkříženými nohama na místě malou a něco dělal. V šeru nebylo vidět co. Botulu mu řek, kdo je a proč přišel. Šaman pokejal hlavou, že ho zná. Vytáhl plechovej hrnek a našil mu do něj čaj z kořluku nad ohněm. Ukázal Botulu místo, kam si má sednout. Něco pro sebe hučel a pak řek směrem k Botulovi: „Tenhle hrnek nám řekne, kde je tvůj otec. Tenhle plechovej hrnek s plechovým ouškem nám řekne, kam se poděl, když tady není a dlouho je pryč.“ Ani se na Botulu nepodíval a namlal dál... Plechovej hrnek ukazuj cestu. Ukazuj cestu anebo mlč. Ať kluka neděš v hluboký noci...“

Díval se do hrnku. Pozoroval hladinu. Čekal. Čekal až se mu ukáže... Pak viděl. Díval se a mluvil: „V čajový sedlině sosnověj bor. V čajový sedlině mechovej porost. V mechový porostu jamka. Jamka po lidský noze.“

A pak ho uviděl. Kluka mu bylo líto. Zůstane sám. Viděl ho. Ležel celý zkroutenej v mechu. Tělo bylo dávno studený. Nebyl daleko, ani na trapu nedešel. Někd ho ublížil. Někd ho zabí. Bylo vidět muž. Rukojet z březovýho kořene. Takovej měl jen... Ale to klukovi neřekne. Je ještě malej.

Nad sosnovým borem tu noc viděl Botulu hvězdu. To otec chtěl, aby byl statečnej. A dobrej lovec.

Toto vyprávění je vybráno z knihy Goromono Goroló, která obsahuje pověsti a příběhy Evenků, které Pavlna Brzáková shromáždila za svého pobytu kolem řek Podkamenné a Nižní Tunguzky. Kniha vyšla v nakladatelství Citadela v roce 1996.

Lov na řece Ilmippi

míse – vozily například mouku a medikamenty. Jednotlivé vesnice nebo rodiny mají vysílačky, a tak letecká služba věděla, v jaké oblasti se zhruba nacházejí. Přesné místo pak poznala podle kouře z ohniště, které zakládali. Tento způsob dopravy má však jeden háček – nikdy nevíte, kdy se helikoptera opět vrátí a jak dlouho tedy ve vesnici nebo v rodině prožijete. To se mi například vymstilo, když jsem čtyři měsíce žila u jednoho šedesátiletého Evenka. Blížila se zima a helikoptera stále neletěla. Nakonec jsem ho přesvědčila, že vyrazíme pěšky přes tajgu do asi 200 km vzdálené vesnice. Na této cestě jsme se několikrát ztratili, setkali se s medvědem, málem umřeli hladem a žízni a nakonec jsme jen náhodou vesnici objevili. V současné době jsou lety stále řídké, příčinou je nedostatek pohonných látek i financí.

Musíte mít zřejmou dobrou fyzickou kondici?

Ani ne, ale v těch extrémních podmínkách člověk v sobě vždycky najde nějaké skryté rezervy.

Sobí stádo krátce před obhobím říje.

GARY FISHER

NO MOTORS
JILSKÁ 8, PRAHA 1
TEL.: 0603 34 64 84

100% ADRENALIN!
100% PRO TVRDBÁKY!

GARY FISHER

HORSKÁ, TREKINGOVÁ, SILNIČNÍ
KOLA A RÁMY
VE VŠECH VELIKOSTECH

TREK

VLASTINA 33, PRAHA 8, TEL.: (02) 301 39 39, 301 34 44

**ŽÁDEJTE U PRODEJCE
VE VAŠEM OKRESE**

KRÁTCE

SURVIVAL. Ve dnech 19. 9.–21. 9. se ve Jizerských horách koná survivalový závod. Povinné vybavení je kolo, přílba, horolezecké vybavení, plavky. Pořadatelem Sport Relax – J. Tišer a Ještědská sportovní. Bližší informace obdržíte na adrese: J. Tišer, Ruská 200, 506 01 Jičín, tel./fax: 0433/236 06, 235 73.

POTLACH. Nedaleko sázavských Stvořidel, místo Horky, se 13. 9. 97 koná IV. česko-slovenský potlach. Na něj vás zvou T.O. Venturer – Rovers, T.O. Divizna a další kamarádi.

RYŠÁKOVO TÁBOŘENÍ. Ve dnech 23. až 25. 1. 1998 se ve známém lomu Alkazar v Rýsku (Berounka) uskuteční již dvanácté Rysákovy zimní táboření. Zájemci se mohou obracet na adresu Petr Vránek, Na Svihance 5, 120 00, tel.: 02/62 72 915.

VÝSTAVA NOŽŮ. VI. mezinárodní výstava nožů a chladných zbraní „Nože 97“ se ve dnech 13.–14. září 1997 (v sobotu od 8.00 do 18.00 a v neděli od 9.00 do 12.00 hodin) uskuteční v Q-klubu v Příbrami, Břežnická 135, Příbram. Na výstavu vás zve Asociace nožířů Bohemiae Cutellatores.

PRŮBĚŽNÝ STAV POHÁRU SURVIVAL '97

Vyhášení výsledků letošního ZZ v Budislavi: zleva - K. Kavalír, J. Komenický, R. Tomčík, J. Tišer, R. Novotný a J. Jiran.

Stav získaných bodů na prvních místech v jednotlivých kategoriích po třech závodech poháru; zpracoval P. Doubalík

Hodnocené pohárové závody:

- 1) ZIMNÍ ZÁVOD ZKUŠENÝCH, Vysoké n/J, 21.–23. 3. 97
 - 2) JARNÍ SURVIVAL, Herlíkovic, 19.–21. 4. 97
 - 3) ZÁVOD ZKUŠENÝCH (5. roč.), Budislav, 20.–22. 6. 97
- = nestartoval; 0 = startoval, ale nebyl

MUŽI	1	2	3	součet	(pořadí)
Tomčík R.	30	29	29	88	(1)
Bártl T.	22	26	22	70	(2)
Rygl M.	30	29	–	59	(3–4)
Tišer J.	0	30	29	59	(3–4)
Jiran J.	27	–	30	57	(5–8)
Novotný R.	27	–	30	57	(5–8)
Petrůš M.	29	28	–	57	(5–8)
Podrábský C.	29	28	–	57	(5–8)

ve třech závodech klasifikováno 118 startujících

ZENY	1	2	3	součet	(pořadí)
Novotná H.	4	5	–	9	(1)

ve třech závodech klasifikováno 15 startujících

SMÍŠENÉ DVOJICE	1	2	3	součet	(pořadí)
Hauerlandová J.	4	–	8	12	(1–2)
Zuzánek Z.	4	–	8	12	(1–2)

ve třech závodech klasifikováno 55 startujících

HLEDAČI POKLADŮ BUDOU POŠESTĚ ZÁVODIT

Ve dnech 19. 9. – 21. 9. 97 se v Tachově na louce „U Minerálky“ uskuteční VI. mezinárodní závody hledačů pokladů. Bude se soutěžit ve dvou kategoriích. Ve sportovní kategorii bude o hledáno 10 kusů označených mosazných čtverčků 2x2 cm ve vylosovaných čtvercích (asi 50 m²). Hodnotí se počet nalezených čtverčků a dosažený čas v časovém limitu 30 minut, b) hledání zapokané mince na volné ploše v časovém limitu 60 minut. Ve druhé volné kategorii budou hledány zajímavé předměty ve volném prostoru. Druh předmětů a jejich hodnocení určí porota před závodem. Časový limit bude 240 minut.

Příhlášky a bližší informace na adrese Klub hledačů pokladů, František Soukup, Školní 1373, 347 01 Tachov. Tel.: 0184/723 475.

Nejširší nabídka kalendářů '98

více než 200 druhů, možnost fir. přítisku
POZOR nejdávanější druhy bývají rozebrány již během srpna.

UNIS Praha - tel./fax: 02/692 05 26

1. ČESKÁ NÁMOŘNÍ RALLY BUDE NA JADRANU

Firmy Yacht z Prahy a TPS Centrum v Brně organizují ve dnech 27.9. – 4.10. u chorvatského pobřeží 1. českou námořní rally. Program rally je od soboty do soboty a zahrnuje postupně etapové přejezdy od Mariny Verudy (2 km jižně od Puly) přes ostrovy Rab, Cres, Lošinj zpět do Verudy. Startovné činí 44 000 Kč a je v něm zahrnut pronájem loď Elán 33 a navíc pojištění loď, kotvení v marině na 3 noci, lázeňský poplatek, kotvení v městských přístavech 4 noci, laná 50 l, hlídání parkoviště dvou osobních automobilů a piknik na ostrově Lošinj. Trasa a průběh závodu budou aktualizovány dle povětrnostních podmínek, závod bude zabezpečen dvěma doprovodnými loďmi Elán 431. Podmínkou účasti je, aby alespoň jeden člen posádky byl držitelem průkazu 2.1.

Další informace můžete získat na adrese: Yacht, Dvorecké náměstí 5., 147 00 Praha 4. Tel./fax: 02/46 26 43 nebo TPS Centrum, ing. Tomáš Stejskal, Tůmova 17, 616 00 Brno. Tel./fax: 05/432 365 13.

CHYSTÁ SE DRSNÁCKÝ BOBR CUP

Vodáci z oddílu v Litovli chystají na 11. 10. 97 extrémní závod štafet nazvaný Bobr Cup 97. Na programu je přespolní běh na 13 kilometrů, jízda na horském kole na 21 kilometrů, jako třetí štafetový úsek bude sjezd devíti kilometrů řeky Moravy, obtížnosti WW I–III. Soutěží se v kategoriích mužů a ženy (smíšené štafety startují v kategorii mužů).

Organizátoři upozorňují, že tento závod se nevzdává. Slabší jedinci, kteří by tak učinili, budou exemplárně potrestáni hrozným od vody a stanou se terčem posměchu a kanadských žertů nejen ze strany svých týmových kolegů, ale i soupeřů. Je nutné se připravit na různé záležitosti i organizační šmordranchice a zmatky. Každý účastník startuje na vlastní nebezpečí, jídlo a pití zajistí v neomezeném množství pořadatel a pivovar Litovel.

Příhlášky se přijímají do 3.10. u doktora Stanislava Prucka, Vítězná 402, 784 01 Litovel. Tel.: 068/544 28 02, 068/544 15 08.

CENÍK PLOŠNÉ INZERCE

Cena černobílé inzerce bez DPH	Cena barevné inzerce bez DPH
1 cm ² 50,- Kč	1 strana 70 000,- Kč
1 strana (1110 cm ²) 44 000,- Kč	1/2 strany 43 000,- Kč
1/2 strany (1555 cm ²) 27 000,- Kč	1/4 strany 23 000,- Kč
1/4 strany (277,5 cm ²) 13 900,- Kč	
1/8 strany (139 cm ²) 6 950,- Kč	

Podrobný ceník, včetně technických podmínek a slev za inzerci, Vám kdykoliv sdělí (či zašle) redakce časopisu na adrese: Žirovnická 2389, 106 00 Praha 10, tel./fax: 02/749468

KDE SEHNAT DOBRODRUHA?

Časopis Dobrodruh lze zakoupit v prodejnách se sportovními potřebami a knihkupectvích, jejichž seznam najdete na této straně, dále v běžné stánkové distribuční síti a rovněž si jej lze předplatit na adrese redakce. Předplatitelé mají výhodnější cenu (15,- Kč místo 18,- Kč na stáncích) a v posledním čísle je čeká malý, ale milý dárek.

PŘEDPLATNÉ

Roční předplatné 1 výtisku stojí 90,- Kč vč. DPH, pokud chcete předplatné až od druhého čísla – 75,- Kč atd. Pokud zašlete 90,- Kč, zašleme Vám rovněž první, druhé a třetí číslo. Časopis lze předplatit zasláním složenky typu C na adresu: Vydavatelství Svět, časopis Dobrodruh, Žirovnická 2389, 106 00 Praha 10 (tel./fax: 02/749468). Jste-li firmou, vyplňte následující objednávku a zašlete ji na výše uvedenou adresu redakce. Obratem Vám bude doručena faktura.

OBJEDNÁVKA

Objednáváme tímto předplatné výtisků dvouměsíčníku Dobrodruh v roce 1997 od čísla

Název předplatitele (firmy):
Adresa: IČO:
DIČ:

MALOOBCHODY, V NICHŽ LZE KOUPIŤ ČASOPIS DOBRODRUH

Dvouměsíčník Dobrodruh je distribuován předplatitelům v Čechách i na Slovensku, přes stánkovou distribuční síť a rovněž obchody se sportovním vybavením a vybraná knihkupectví. Lze jej zakoupit i v těchto obchodech (obchody jsou řazeny dle směrovacích čísel)

PRAHA

- SALEWA Czech Sportcentrum DRAPA, Revoluční 1, 110 00 Praha 1
- KIWI, Jungmannova 23, 110 00 Praha 1
- OLSON, Krakovská 21, 110 00 Praha 1
- WARMPEACE, Slavíkova 5, 120 00 Praha 2
- DELPHIN SUB, Potápečská technika, Táboritá 13, 130 00 Praha 3
- ALAE LUPULI, Antala Staška 20, 140 00 Praha 4
- ROBERT ŠTĚRBA - jízdní kola, Sezimova 10, 140 00 Praha 4, Nusle
- HG SPORT, Zborovská 60, 150 00 Praha 5
- HOLAN SPORT STRAHOV, Studentské koleje Strahov, blok 1, Vaníčkova 5, 160 00 Praha 6
- CENTRUM AKTIVIT V PŘÍRODĚ, Josef Martího 31, 162 52 Praha 6
- JASA ARCHERY DIRECT, Na Petynce 90/151, 169 00 Praha 6
- AQUAMARINE, Farského 10, 170 00 Praha 7
- HUDY SPORT, Stroumskýyerovo nám. 10, 170 00 Praha 7
- PEKSPORT, Vršovická 466/62, 101 00 Praha 10

STŘEDNÍ ČECHY

ADOP-SPORT, Sokolovská 345, 250 88 Čelákovice

ZÁPADNÍ ČECHY

PARK SERVIS ŠUMAVA, OC Nord Luna, Skupova 24, 320 15 Plzeň

JAROSLAV ANDRLE, Libušina 535/11, 353 01 Mariánské Lázně

JIŽNÍ ČECHY

SPORT SERVIS NAVRÁTIL, Pohraniční stráž 160, 354 71 Velká Hledešbe

SPORT KAMZÍK, Široká 19, 370 01 České Budějovice

SEVERNÍ ČECHY

SPORT EXTREM, Pokratická 202, 412 01 Litoměřice

ALPIN SPORT, U nádraží 5, 415 01 Teplice

HPM SPORT, Úlejná 1, 415 01 Teplice

SPORT PAUDERA, Krále Václava 120, 471 63 Staré Splavy

VÝCHODNÍ ČECHY

VIKING, Kavánova 177, 514 01 Jilemnice

CVOK - Cestovní vodácká kancelář, Jiráskova 29, 530 02 Pardubice

CK MATEJ, Barvířská 47, 541 01 Trutnov

ARMA Obchod Zálesák, Tyršovo nám. 1079, 560 02 Česká Třebová

ODSEYE PRESSStige, Znojenská 8, 586 01 Jihlava

R-STOP, I & P Rokpoví, Havlíčkovo nám. 13, 591 01 Žďár nad Sázavou

JÍŽNÍ MORAVA

GEOKART, Vachova 8, 601 68 Brno

GEMMA SPORT-SERVIS, Petr + Cafourek, Pekařská 25, 602 00 Brno

CYKLOCENTRUM BLANSKO, Smetanova 1, 678 01 Blansko

S.M.K., a.s., Útlejna u Macochy, Vilémovce 85, 679 06 Jedovnice

PETR PEHAL-JÍŽDNÍ KOLA, Rybářská 30, 686 00 Uherské Hradiště

BŮŽEK-BŮŽKOVÁ KNIHY, Masarykovo nám. 38, 697 01 Kyjov

SEVERNÍ MORAVA

POTŘEBY PRO POBYT V PŘÍRODĚ, 739 13 Kunčice pod Ondřejníkem 304

ŠTAVANČ-Sport, Sokolovská 393, 742 21 Kopřivnice

STRATOS sport, Dolní náměstí 348, 755 01 Vsetín

HORTEZ, 8. května 11, 772 00 Otomouk

BIVAK SPORT, Hlavní náměstí 14, 794 01 Krnov

SLOVENSKO

ITOCA SPORT, nám. Osloboditelov, 031 01 Liptovský Mikuláš

...a stoupali skalami k dotykovým bodům...

SOBOTNÍ „DLOUHÁ“ ETAPA:

Plavací orientaček na úvod byl triviální a nikdo na hladině rybníků nezabloudiv. Při osedlávání horských kol závodníci něco nesrozumitelně artikulovali filovými rty o teplotě vody, ale o co šlo se pořadatelům nepodařilo zjistit, neboť v zápětí mizeli v hloubi nádherných borovicových lešů.

Budislavské lesy patří k tomu nejlepšímu, co tato republika orientačním běžcům může nabídnout. Čistý les, rozumné množství pískovcových skal, kopečky, údolíčka, kupičky... A tak, přestože jindy „zkušňáky“ trochu šetříme, letos se orientovali „ostosedm“. Abychom zjistili, jestli si všichni tykají s těmi hnědými klikatinami na mapě, utkali se chvíli podle „vrstevnicovky“, tedy redukované mapy, ze které zbyla jen hnědá barva – vrstevnice a modré potůčky. Chytří volili azimut a „prali“ to kopec-nekopec, jiní opatrně obíhali údolími po po-

tocích. Našli se i filištíní, kteří se vrátili do prostoru „barevné“ mapy a kilometrův úsek překonali na ní. S tím vším jsme jako stavitelé trati počítali a radovali se, že nabízejí k přemýšlení tolik variant. Závodníci však byli ještě vynalézavější. Tak třeba Jára Tišer, jeden z nejlepších orientačků v akci, si zakreslil kontrolu jinam a díky tomu si les prohlédl daleko důkladněji než soupeři. V závěru orientace jsme dali opět šanci myslícím borcům. Tři kontrolky bylo možno hledat pěšky nebo na kole a dvojice se mohla, ale nemusela rozdělit. Možností bylo asi deset,

na tu nejlepší přišli jen mistři: mapu roztrhnout, jeden utkat lesem po kontrolách a druhý se dvěma koly sjet po silnici do údolí a tam na sebe počkat.

Dále se jelo na kolech, lépe řečeno – mohlo se jet na kolech, neboť mnoho závodníků, které jsme zastihli v závěrečném stoupání na hrad Rychmburk, dalo přednost běhu vedle kola. To by jeden nevěřil, jak umí být asfalt strmý! Kolo pak zůstalo u hradu a slovní popis vedl zpět dolů k řece a ke kontrolám na skalách a kolem vody. Přes vodu se brodilo nebo balancovalo po padlých stromech. Pád z klády jednoho borce znamenal první vážnější úraz při ZZ za všechny uspořádané ročníky – zlomenou ruku.

Pěšinka dovedla závodníky dlouhým stoupáním lesem až ke dvěma s pozlacenou klikkou. Stačilo otevřít a byli jste v cíli první části etapy, přímo na dvoře hradu Rychmburk. Zde občerstvovalka, fandící obyvatelé zdejšího domova důchodců a kontrola v hradní věži.

Na jednom laně spolu s horským kolem.

Start. Do druhé části byl o pár kilometrů dál, nedaleko Skutče. Navigování seriálem fotografií, rejdlili závodníci zatopeným lomenem. Stoupali skalami k dotykovým bodům, plavali se zápalkami, hledali kleštíčky pod hladinou, skákali. Nádherné přírodní prostředí, letní sluníčko a šípů, se už minulý rok smířil s tím, že mnoho šípů po našich ostrostřelcích nikdy nenajde a indiánské náčíní zapůjčil i letos). Necesta pak vedla po fixních la-

nech k řece. Chtělo to nést kolo tak šikovně, aby zbyly obě ruce pro ručkování na laně. Cožpak o to, takoví šikulové se našli, ale byli i tací, kterým nezbyla ani jedna! Kontrolky v řece, přes brody a tůně, pralesní roklí, skrz skalní štěrbin, pár drobných úkolů a posledních pár kilometrů lesními cestami do cíle.

NEDELNÍ „KRÁTKÁ“ ETAPA:

Podle výsledků sobotní etapy jsme rozdělili mužskou kategorii na dvě polo-

Ve dnech 20. – 22. června se v Budislavi u Poličky konal již 5. ročník dosud největšího „survivalového“ závodu u nás – letního Závodu zkušených. Závod byl třetí akcí letošního Poháru survivalu ČR a zároveň byl vypsan jako mezinárodní mistrovství ČR a akademické mistrovství ČR. Jeho hlavním sponzorem byla letos firma Coleman a jedním z dalších sponzorů i náš časopis Dobrodruh. Vzhledem k tomu, že Dobrodruh je celkem přirozeně hlavním informačním periodikem pro survivalové závodníky, přinášíme, podobně jako u zimního Závodu zkušených v čísle 2, reportáž hlavního organizátora závodu i podrobné výsledky. Připomeňme si, že „zkušňák“ se v tomto závodě stává ten, kdo jej dokončí. Soutěží se ve dvojicích – muži, ženy, smíšené dvojice. V poháru survivalu jsou závodníci bodováni samostatně dle umístění v jednotlivých závodech.

ZÁVOD ZKUŠENÝCH

Příprava před orientačním během.

viny. Prvních dvacet dvojic bude v neděli startovat v kategorii nazvané „Coleman“. Trať bude prakticky stejná, jen „Colemani“ budou mít více lezná a na jiných skalách. Večer se závodníci rychle vytrhali do svých spacáků, nastavovali průvodce na neděli a po krátkém spánku se opět uvedli do plné pohotovosti. Byly tři hodiny ráno, když se dověděli, kam se mají zase trmáčet a byly tři hodiny ráno, když začalo přšet.

Ti všichni to tu znají jako své boty, říkal jsem si, když jsem pozoroval, jak rychle se přemisťují závodníci na kolech s čelovkami noční deštivou Vysočinou. První byli navázáni na lano pod skalami Drátníku a Čtyř palic již před svítáním. Lezla se „mokrá varianta“ a tedy s horním jištěním. Čas z lezení se násobil pěti, to proto, aby skály také trochu zamýchaly výsledným pořadím. Pak trochu orientace podle vlastnoručně překresleného plánu a přes občerstvovačku a krásné zdravé leso do cíle 5.ročníku Závodu zkušených. Letos jsme nestanovili žádný tvrdý limit pro zařazení do kategorie „zkušňáků“. Trať byla sama o sobě taková, že prověřila dostatečně, a tak stačilo doklopýtat do cíle. Ne všem se to podařilo, ale snad je to neodradilo. Za nás pořadatele pak nezbyvá, než si přát, aby jste vy,

účastníci, jednou vzpomínali na ZZ97 jako na pěkné dva dny ve vašem životě.

Blahopřejeme vítězům ve všech kategoriích a zvláště pak v kategorii Coleman, kde konkurence byla opravdu velká. Radek Novotný a Jan Jiran, oba z Hradce Králové, dovršili sérii úspěšných startů v ZZ letošním vítězstvím. V posledních letech byli sedmí, třetí a čtvrtí.

Za pořadatele i závodníky děkujeme firmě COLEMAN – generálnímu sponzorovi, bez něhož by se letošní Závod zkušených těžko podařilo připravit. Děkujeme také dalším, kteří přispěli ke zduaru akce, firmám POWER BAR, T-MAPY, GENTIANA, SOFTPROFES, C.A.P., WILD SPORTS EQUIPMENT, Domovu důchodců Rychmburk, oddílů OB SKP Hradec Králové, FTVS UK, ČAAS a v neposlední řadě časopisu DOBRODRUH.

Těšíme se na setkání s vámi při příštím Závodě zkušených, který připravujeme na poslední víkend v červnu 98.

Petr Doubalík

Informace o dalších „zkušňákových“ akcích získáte v časopisu Dobrodruh nebo na adrese ředitel ZZ (P. Doubalík, Jungmannova 1387, Hradec Králové, 500 02).

CELKOVÉ VÝSLEDKY BUDISLAV 22. 6. 97

POŘADÍ	STARTUJÍCÍ	CELKOVÝ ČAS
MUŽI – ZZ COLEMAN	1 Jiran Jan & Novotný Radek	07:36:29
	2 Tišer Jaromír & Tomčík Roman	07:54:58
	3 Kavalír Karel & Kamenický Jan	08:02:36
	4 Novotný Milan & Kejval Jaromír	08:27:41
	5 Romajzl David & Bábíček Matěj	08:42:12
	6 Kutnar Jiří & Vlastník Zdeněk	09:03:12
	7 Peths Pavel & Strohaln Petr	09:13:12
	8 Janeček Jiří & Tichý Michal	09:21:33
	9 Bártl Tomáš & Mrňavý Stanislav	09:23:40
	10 Man Pavel & Dvořák Jan	09:29:03
	11 Dub Mirek & Stehlik Daniel	09:57:46
	12 Kopáček Miroslav & Kuban Jiří	10:12:21
	13 Pešík Michal & Švrnčí Pavel	10:12:50
	14 Vydra Lukáš & Zídek Jan	10:31:13
	15 Hruška Jiří & Novák Rudolf	10:42:15
	16 Svoboda J. & Cipra Jaroslav	10:53:48
	17 Straka Dan & Štěpánek Tomáš	12:13:37
	18 Hekrl Frant. & Betlach Jan	13:03:02
	19 Fišer Pavel & Stejskal Jan	14:14:23
MUŽI ZZ	20 Vaněk Petr & Mika Jan	12:07:27
	21 Fiala Jan & Novotný Karel	12:07:43
	22 Formánek Jaroslav & Bělský Dalibor	12:21:50
	23 Vávrů Ladislav & Vyroubal Michal	12:38:52
	24 Bártl Lukáš & Větrovský Jan	12:43:04
	25 Dvořáček Miloslav & Vone Václav	12:50:32
	26 Míček Roman & Pavlíňák Tomáš	13:19:08
	27 Lopatka Jiří & Praus David	13:24:09
	28 Přinesdomů Miroslav & Kramář Otakar	13:37:01
	29 Krátký Milan & Vildomec Jiří	13:43:02
	30 Širotný Juro & Drengubiak Robert	14:06:58
	31 Urban Hynek & Klíma Jiří	14:26:24
	32 Hart David & Sedláček Zdeněk	14:32:49
SMÍŠENÉ DVOJICE	1 Vavrys Petr & Navrátilová Iva	08:59:15
	2 Mráz Petr & Havrdová Renata	09:29:30
	3 Zuzánek Zdeněk & Hauerlandová Jitka	09:40:21
	4 Štěpaník Přemek & Zdobinská Gábina	10:04:44
	5 Bořuta Richard & Horáková Kamila	10:13:10
	6 Vondra Radek & Šulcová Kateřina	10:18:18
	7 Snopek Ondra & Zemanová Kamila	10:21:23
	8 Bém Roman & Šustrová Jana	10:23:57
	9 Doležel Martin & Chrpová Slávka	11:45:58
	10 Brezík Michal & Brezková Eva	11:49:27
	11 Říha Milan & Wendříková Kamila	12:29:14
	12 Rytíř Ondřej & Štěpánková Michaela	13:17:46
	13 Snopek David & Holá Marcela	13:54:32
	14 Pečenka Kamil & Drnovská Karolína	14:06:01
	15 Vaňs Petr & Váľková Marcela	15:18:01
ŽENY	1 Rozmajlová Katka & Beněšová Petra	10:32:56
	2 Zarnajová Lenka & Kroutilová Zuzana	12:15:32
	3 Kotounová Eva & Kašparová Ivana	15:20:38

V tabulce jsou uvedeni pouze ti startující, kteří dokončili celý dvou denní závod.

GEOGRAFIE A PŘÍRODARozloha: 7273 km²

Počet obyvatel: 1,5 milionu

Správní rozdělení: provincie Las Palmas zahrnuje ostrovy Gran Canaria, Lanzarote a Fuerteventuru a provincie Santa Cruz de Tenerife zahrnuje ostrovy Tenerife, Gomera, La Palma a maličké Hiero. Hlavní město: Las Palmas (Gran Canaria)

PODNEBÍ

Kanárské ostrovy mají přezdívku „ostrovy věčného jara“. Už Homér tvrdil, že: „... není tu ani sníh, ani déšť, ani drsný vítr, je to země věčné svěžesti, zrozená z větru, který posílá oceán.“ Celoroční klima je vyrovnané, cosi mezi krásným jarem a příjemným létem. Pobřeží má stálé a mírné klima s teplotami mezi 18° a 30° C. Také může umožňovat koupání během celého roku, v nechlazenějších březnu klesá teplota vody na 19° C. Nicméně Homér nemá tak úplně pravdu. Sníh najdeme celoročně na vrcholu Pico de Teide, který tak odpradána sloužil mořeplavcům jako bílý maják. Ani ten déšť nemusí být ve vyšších polohách takovou vzácností jako na pobřeží.

Nejvhodnějším obdobím pro outdoorové činnosti bude období od února do dubna nebo říjen a listopad.

Nejvyšší hora Kanárských ostrovů sopka Pico de Teide (3718 m.n.m.).

z Valle Gran Rey přes NP de Gajoranay do Hermigui nebo Vallehermosa. Na La Palmě lze absolvovat trek z Los Llanos do NP Caldera de Taburiente a pak pokračovat osou ostrova na jih po hřebenech Nueva a Vieja do Fuencaliente (3–4 dny).

Z vybavení není potřeba nic neobvyklého. Na Pico de Teide může v noci klesnout teplota až k -10 °C. Stan je vhodný, nouzové úkryty před deštěm v podstatě nejsou. Hodí se teleskopické hůlky. Orientace není obtížná.

Kempy zde nejsou. Jedno přenocování ve volné přírodě se toleruje. Navíc budete stejně vyjímkou, neboť většina turistů nocuje v penzionech u pobřeží a vyráží na jednodenní túry.

CYKLISTIKA

Kanárské ostrovy jsou oblíbeným místem závodníků pro zimní a jarní přípravu. Pro putování na kole s brašňami nejsou Kanárské ostrovy asi ideální, ale občas je tu možné vidět i *cyklotrekaře*. Těžko doporučit, jestli vzít raději kolo horské nebo silniční. Moc bikových túr tu nenajdeme a každopádně bude cyklistika vždy znamenat nemalou část cesty po asfaltu. Vrstevnicová cesta kolem „hřebene vulkánu“ v La Palmě nebo pěší túry v NP de Gajoranay na Gomeře jsou ovšem lahůdkou.

KANÁRSKÉ OSTROVY – OUTDOOROVÉ MOŽNOSTI

Pro mnohé je soustroví nedaleko severozápadního pobřeží Afriky synonymem „masťnáčkové dovolené, hotelových komplexů a pláží s řadami stejnohřebených slunečníků. To možná platí o třech nejvýchodnějších ostrovech Gran Canaria, Lanzarote a Fuerteventura, ale pro zbývající čtyři,

Tenerife, Gomera, La Palmu a maličké Hiero ležící západněji v Atlantiku to už tak zcela neplatí. Zde lze totiž dělat i řadu „dobrodružných“ sportů – trekking, cyklistiku, paragliding, lezení či jachting... v exotickém prostředí a mnohdy vynikajících terénech.

Na své si mohou přijít i milovníci skal...

JAK SE TAM DOSTAT

Na Kanárské ostrovy létá řada společností. Jedná se většinou o charterové lety pro cestovní kanceláře, ale ne vždy je letadlo zcela vytiženo a je možno si místa rezervovat. Vzhledem k množství letů by to neměl být problém. Letenka může stát, dle sezóny, i do 10 000 Kč. To je rozhodně levnější než pravidelná linka. Pro cestu na západní ostrovy je nejvhodnější volit přistání na Tenerife. Let trvá cca 5 hodin.

Ostrovy mají i pravidelné lodní spojení s kontinentálním Španělskem. Jediným důvodem, proč volit trajekt, je ten, že byste si chtěli přivést vlastní dopravní prostředek. Lodní lístky je citelně dražší než letenka a plavba trvá tři dny.

JAK CESTOVAT PO KANÁRSKÝCH OSTROVECH**LETADLO**

Mezi ostrovy funguje letecká doprava, která je spíše určená pro služební cesty domorodců než pro turisty.

TRAJEKT

Lodní spojení mezi ostrovy provozují dvě společnosti. Spojení z Tenerife (Los Cristianos) na Gomera je několikrát denně a cesta trvá cca 90 min. Na La Palmu je spojení řidiči, ale minimálně jedenkrát za den. Na lodi strávíte něco přes 5 hodin.

AUTOBUS

Na všech ostrovech se lze bez problémů dopravovat „po hlavních tazích“. Trochu problémem může být zjistit přesný čas odjezdu a identifikace zastávky. Jízdní řád na odlehlých zastávkách může být starý. Na La Palmě existuje malá brožurka s jízdními řády včetně mapky všech linek i s trojjazyčným popisem trasy. Někdy má xeroxové kopie jednotlivých jízdních řádů k dispozici řidič.

AUTO

Půjčovna je v každém větším městečku několik a ceny jsou přijatelné. Denní sazba za auto typu Ford Fiesta, Opel Corsa nebo Fiat Punto je 600 až 800 Kč. Zvláště vhodné je půjčit si auto na Tenerife, protože tady řada zajímavých míst autobusem dostupná není.

Stejně tak je možná i půjčka motorky nebo skútru, ale ceny nejsou ve srovnání s autem příliš výhodné.

JAZYK

Španělština. Čím blíže turisticky frekventovaným místům, tím větší šance uspět s angličtinou nebo němčinou.

PENÍZE A CENY

Platí se španělskými pesos. Ceny jsou podobné kontinentálnímu Španělsku, možná o něco nižší, hlavně na venkově.

STRAVOVÁNÍ

V každé větší obci lze doplnit zásoby v místním *supermercado*. Rozhodně stojí za to zajít do nějaké hospůdky a vyzkoušet některou z kanárských specialit. *Papas Arrugadas* jsou brambory vařené v mořské vodě, které se podávají s pikantní omáčkou *Mojo Rojo* nebo *Mojo Verde* podle denní nabídky buď s rybou nebo třeba s kozinou. Výborná je rybi polévka *Sopa de Pescado* s rýží a safránem. Za ochutnání stojí i domácí sýr *Tinerfeño* nebo bílý kozí sýr *Queso Blanco*.

MAPY

U nás si před cestou můžete pořídit přehledné mapy celých ostrovů v měřítku 1:150 000 edice Marco Polo, Michelin aj. Podrobnější mapy jednotlivých ostrovů vhodných pro pěší turistiku seženete pravděpodobně až na místě. Za doporučení rozhodně stojí malý průvodce po Tenerife (Freytag berndt/Kletr Plzeň), který kompletně mapuje ostrov z hlediska pěší turistiky.

TENERIFE

Největší z Kanárských ostrovů. V řeči původních obyvatel Guančů znamená „sněhem pokrytá hora“. To kvůli dominantní ostrova, pravidelnému kuželu sopky Pico de Teide (3718 m.n.m.), který je zároveň nejvyšším vrcholem Španělska. Do výšky 3555 metrů vede lanovka, která však kvůli silnému větru často nejedí. Nejvhodnější výstupová trasa je od jihovýchodu přes bivačovací chatu Refugio de Altavista. V případě dobrého počasí je možné pokračovat na západ přes vrchol Pico Viejo.

NP Las Cañadas je vlastně dno obrovského propadlého kráteru o průměru 20 km, z něhož se vypíná právě Pico de Teide. Dno kráteru leží cca 2000 m.n.m. a je jeho okrajem o 500 m výšce. V oblasti Cañadas lze podniknout řadu kratších výletů – výstup na vrchol Guajary nebo Fortalezy, kolem skalních útvarů Los Roques nebo do měsíční krajiny Paisaje Lunar.

Na západním pobřeží Tenerife stojí za to podniknout výlet do některých barrancos, hlubokých divokých soutěsek zdvihající se od moře nahoru do zelených údolí s převýšením často 600 a více metrů. Po dešti se často změní v kaňon dravé bystřiny a nemusí být schůdné nebo se stanou dokonce nebezpečné. Nejznámější je Barranca de Masca.

LA PALMA

Nejzápadnější ostrov o rozloze 706 km². Zajímavé je, že 60 % ostrova leží výše než 2000 m.n.m. Dominantní ostrova tvoří opět starý kráter ve stejnojmenném NP Caldera de Taburiente. Ten je

Najdeme zde i řadu horolezeckých terénů.

ohraňován strmým skalním prstencem a příspupný je pouze od jihu přes La Cumbreitu nebo od jihozápadu z městečka Los Llanos soutěskou las Angustias. Pro vstup do NP je potřeba povolení, které je možné získat zdarma a na počkání v návštěvnickém centru v El Paso. Novcovat je dovoleno pouze na vyhrazeném tábořišti (Zona de Acampada). Osou jižní poloviny ostrova je hřeben tvořený lavovými poli a řadou kráterů, po němž vede turistická cesta tzv. Volcano Route.

GOMERA

Ostrov který zatím nejvíce odolává korozí turistického průmyslu. Tady ještě máme šanci najít ospalé zapadlé vesničky s malými hospůdkami a líně plnouocí čas. Střed ostrova tvoří náhorní planina s NP de Gajoranay s hustými dešťovými lesy a vzácností – tekoucím potokem. Dolů směřem k pobřeží padají hluboce zařízlé Barrancos, některé zcela pusté.

OUTDOOROVÉ MOŽNOSTI TREKKING

Souvislé přechody lze podniknout na Tenerife, např. z Vilafloru, kam jede autobus, přes NP Cañadas a pokračovat po hřebeni na severovýchod až do La Laguny (3–4 dny). Gomera lze přejít za tři dny

PARAGLIDING

Jeho nejlákavější možností je slet z vrcholu Pico de Teide, ale k tomu je třeba mít obrovské štěstí na počasí. Na Tenerife je možností pro létání asi nejvíce a pokud máte k dispozici auto, snadno dojedete na svah, kde je zrovna příhodný vítr. Na La Palmě je také množství vhodných terénů. Ať už na jihu o obce Fuencaliente nebo naopak na severu na svazích Caldera de Taburiente.

LEZENÍ

Nejznámější oblasti jsou skalní útvary v NP Cañadas. Je zde několik dobře odjištěných 8 až 15 metrů dlouhých cest nebo nepřehledné možnosti boulderingu na atraktivních sytě žlutých skalách.

JACHTING

Už roku 1492 se na Kanárských ostrovech zastavil jeden jachtař, aby tu načerpal síly a vodu před svou cestou přes Atlantik. Byl jím Kryštof Kolumbus. Stejně tak i dnes slouží ostrov jako odrazíště před „velkým skokem“ pro turistické a rekreační jachtaře, kteří plují do Karibského moře nebo jako zimoviště pro evropské jachtaře, kteří se v létě vracejí do Středozemního moře.

JAKUB HAVEL

Dobrodruh, dvouměsíčník pro mnohostranné osobnosti. Šéfredaktor Miloš Kubánek. Lay Out: Design Production. Adresa redakce: Casopis Dobrodruh, Žirovnická 2389, 106 00 Praha 10, tel/fax: 02749468, e-mail: vdsvet@mbox.vol.cz. Zde rovněž přijímáme předplatného a inzercí. Distribuují PNS, soukromí distributoři, knihkupecství a maloobchody se sportovním zbožím. Distribuce a předplatná na Slovensku - ABO-PRESS s.r.o., Vajnorská 134, 831 04 Bratislava, tel/fax: 075253334. Vydává Vydavatelství dík Svět, Žirovnická 2389, Praha 10. Registrováno MK ČR pod č. 7598. Podávání novinových zásilek povoleno OZ Příprava Praha, č.j. 725/97 ze dne 19. 2. 1997. ISSN - 1211 - 751X